

ŽENSKI POSLOVNI NAVIGATOR:

Osnovni koraci i podrška preduzetnicama

Autorica:

Adela Ramić

Recenzija:

Nera Monir Divan

Maida Ćehajić-Čampara

Kika Babić-Svetlin

Izdavači:

Razvojni program Ujedinjenih nacija (UNDP), Agencija za ravnopravnost spolova Bosne i Hercegovine, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH

za Forum žena za razvoj, Koalicija za dostojanstven rad

ŽENSKI POSLOVNI NAVIGATOR:

Osnovni koraci i podrška preduzetnicama

Sarajevo, 2025

PREDGOVOR

Ova publikacija predstavlja prvi vodič u Bosni i Hercegovini koji se sveobuhvatno bavi praktičnim koracima potrebnim za pokretanje biznisa. Izrađena je na zahtjev i u saradnji s članicama Koalicije za dostojanstven rad Foruma žena za razvoj. Njen cilj je pružiti podršku ženama koje planiraju započeti vlastiti poduzetnički poduhvat.

Analiza i objedinjavanje procedura za osnivanje biznisa u jednu publikaciju jasno su pokazali da su za unapređenje poslovnog ambijenta i poduzetništva u Bosni i Hercegovini neophodne reforme usmjerene na pojednostavljenje procesa registracije. Publikacija naglašava značaj takvih reformi ne samo za ekonomski rast, nego i za smanjenje rodnog jaza koji postoji na tržištu rada i u poduzetništvu. Time se upućuje apel nadležnim institucijama u Bosni i Hercegovini da sistem registracije biznisa učine jednostavnijim, transparentnijim i dosljednim na cijeloj teritoriji države.

Publikacija također skreće pažnju na dugogodišnje zahtjeve Koalicije za dostojanstven rad Foruma žena za razvoj, koji uključuju ukidanje ili smanjenje parafiskalnih nameta i drugih opterećujućih troškova koje poduzetnicima nameću različiti nivoi vlasti. Takve mjere ne samo da bi olakšale osnivanje biznisa, nego bi i potaknule razvoj svih oblika ekonomske aktivnosti, čime bi se otvorio prostor za inovacije i poduzetnički duh, neophodne za održivi razvoj. Smanjenjem administrativnih prepreka i ujednačavanjem procedura, Bosna i Hercegovina bi postala privlačnije i konkurentnije poslovno okruženje, što bi direktno doprinijelo poboljšanju ekonomske situacije, otvaranju novih radnih mjesta i smanjenju nezaposlenosti.

Ovaj vodič predstavlja važan korak ka razumijevanju i dokumentiranju postojećih procedura, ali i poziv na akciju odgovornim institucijama da stvore jednostavnije i stimulativnije poslovno okruženje za sve građane i građanke Bosne i Hercegovine, a posebno za poduzetnice i mlade, koji se suočavaju s dodatnim preprekama pri započinjanju vlastitih poslovnih inicijativa.

Na kraju, ističemo da UNDP i Agencija za ravnopravnost spolova BiH pri Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice BiH nastavljaju zajedničko partnerstvo usmjereno ka ekonomskom osnaživanju žena i razvoju

poduzetništva, s ciljem stvaranja pravednijeg i inkluzivnijeg tržišta rada u Bosni i Hercegovini. Ovo partnerstvo dosljedno provodi principe feminističke ekonomije, koja zagovara ekonomski model u kojem se uvažavaju svi oblici rada, uključujući one koji nisu formalno priznati, poput rada u domaćinstvu i brige za druge.

Naša zajednička posvećenost ogleda se u podršci politikama koje omogućavaju ženama ekonomsko osnaživanje, sigurnost i socijalnu uključenost. Pružanjem jednakih poslovnih prilika ženama u poduzetništvu i uklanjanjem prepreka koje im često otežavaju put ka uspjehu, težimo pravednoj raspodjeli resursa i rodnoj ravnopravnosti u poslovnom okruženju, doprinoseći inkluzivnom i održivom razvoju Bosne i Hercegovine.

SADRŽAJ

Predgovor	5
Termini i skraćenice	10
Uvod	12
Kako osnovati društvo s ograničenom odgovornošću u Federaciji Bosne i Hercegovine	14
Kako osnovati društvo s ograničenom odgovornošću u Republici Srpskoj	22
Kako osnovati društvo s ograničenom odgovornošću u Distriktu Brčko	29
Kako osnovati obrt u Federaciji Bosne i Hercegovine	35
Kako se registrovati kao samostalna preduzetnica u Republici Srpskoj	41
Kako se registrovati kao samostalna preduzetnica u Brčko Distriktu	44
Kako registrovati poljoprivredno gazdinstvo u Federaciji Bosne i Hercegovine	48
Kako osnovati zadrugu u Republici Srpskoj.....	51
Komercijalna i nekomercijalna poljoprivredna gazdinstva	55
Najčešći problemi i prelomne tačke poslije registracije biznisa	58
Sistem podrške poduzetništvu u Bosni i Hercegovini	62
Društveno poduzetništvo i društveno (socijalno) bankarstvo	69
Posebnosti vezane za djelatnosti biznisa	71
Dodatni savjeti pri osnivanju biznisa	74

TERMINI I SKRAĆENICE

FBiH – Federacija Bosne i Hercegovine

RS – Republika Srpska

BD – Brčko distrikt Bosne i Hercegovine

SP – SAMOSTALNI PREDUZETNIK/PREDUZETNICA – Fizičko lice koje samostalno na tržištu obavlja djelatnost radi sticanja dobiti. Termin se koristi u RS i BD.

Odgovornost: Vlasnik odgovara za obaveze iz poslovanja cjelokupnom ličnom imovinom.

OBRT – Fizičko lice koje samostalno i trajno obavlja registrovanu privrednu djelatnost u vidu:

- osnovnog zanimanja (puno radno vrijeme),
- dopunskog zanimanja (20 sati sedmično uz drugo zaposlenje) ili,
- dodatnog zanimanja (preko uposlenika) u cilju sticanja dobiti.
Odgovornost: Vlasnik odgovara za obaveze iz poslovanja ličnom imovinom.

SD – SRODNE DJELATNOSTI u FBiH – Sva zanimanja koja se obavljaju po pravilima obrta, ali se formalno ne smatraju obrtima (poljoprivredno gazdinstvo, zanati, domaća radinost itd.).

Odgovornost: Vlasnik odgovara za obaveze iz poslovanja ličnom imovinom.

D.O.O. – DRUŠTVO S OGRANIČENOM ODGOVORNOŠĆU – Privredno društvo u kojem svaki član društva (fizička i pravna lica) ima određeni udio u osnovnom kapitalu društva.

Odgovornost: Vlasnik odgovara za obaveze iz poslovanja samo u visini njegovog uloga u osnovni kapital.

PDV – Porez na dodatnu vrijednost – Indirektni porez koji se ne prikuplja direktno od lica koje je porezni obveznik, nego od lica koja se smatraju krajnjim potrošačima. PDV je neto svefazni porez: svefazni, jer se obračunava u svakoj fazi prometa dobara i usluga, a neto, jer se obračunava samo na dodatnu vrijednost nastalu u konkretnoj fazi (ulazni PDV minus izlazni PDV). U BiH postoje dvije stope PDV-a: 17% i 0% (na izvoz, poštanske usluge, medicinsku njegu, osiguranje, bankarske usluge i dr.).

PRAG ULASKA U PDV, odnosno kada neko postaje PDV obveznik?

PDV obveznici postaju sva pravna i fizička lica koja ostvaruju godišnji prihod (oporezivi promet, tj. iznos evidentiran na fiskalnoj kasi) od 100.000 KM i više. Preduzeća se mogu dobrovoljno registrovati u system PDV-a, što može biti korisno za neke biznise. Međutim, ukoliko se dobrovoljno prijave, ona ne mogu istupiti iz sistema PDV-a narednih 60 mjeseci od dana prijave.

JIB – Jedinstveni identifikacioni broj – Broj koji poreska uprava dodjeljuje svakom privrednom društvu i obrtu u BiH. Često se koristi i naziv ID broj.

FIA – Finansijsko-informatička agencija – Institucija kojoj se predaju godišnji finansijski izvještaji svih preduzeća u Federaciji BiH. Agencija te podatke čuva, obrađuje, koristi i distribuira.
<https://fia.ba/bs>

APIF – Agencija za posredničke, informatičke i finansijske usluge – Institucija kojoj se predaju godišnji finansijski izvještaji svih preduzeća u Republici Srpskoj. Agencija te podatke čuva, obrađuje, koristi i distribuira.
<https://www.apif.net>

UVOD

Ova publikacija predstavlja prvi vodič u Bosni i Hercegovini koji se sveobuhvatno bavi praktičnim koracima potrebnim za pokretanje biznisa, nastala kao odgovor na zahtjev članica Koalicije za dostojanstven rad Foruma žena za razvoj. Njen cilj je pružiti podršku ženama koje planiraju započeti vlastiti poduzetnički poduhvat. Za poduzetnice koje već imaju poslovnu ideju, razrađen poslovni plan i inicijalni kapital, ovaj vodič može biti dragocjena pomoć u procesu osnivanja biznisa.

Vodič elaborira načine i oblike formalizacije poslovne djelatnosti u Bosni i Hercegovini, nudeći jasne smjernice o uslovima, prednostima i ograničenjima svakog od ovih oblika. Poseban naglasak stavljen je na specifičnosti ženskog poduzetništva, omogućujući preduzetnicama da donesu informisane odluke o najprikladnijem organizacionom obliku za njihove ideje.

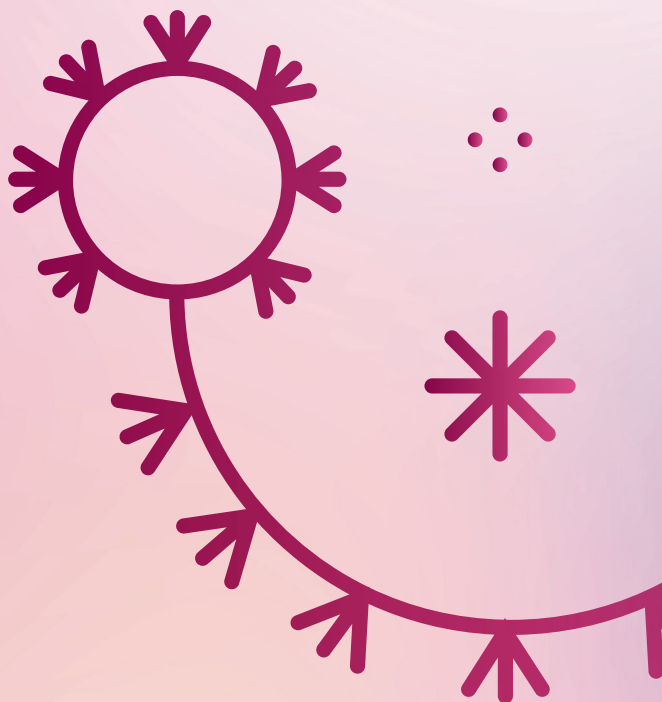
Ovaj vodič dodatno naglašava principe feminističke ekonomije, koja zagovara pravedniji ekonomski model u kojem se uvažavaju svi oblici rada, uključujući one koji nisu formalno priznati, kao što su briga i domaćinstvo. Feministička ekonomija također ističe potrebu za pravednom raspodjelom resursa, rodnu ravnopravnost u pristupu poslovnim prilikama i podršku politikama koje omogućavaju ženama da ostvaruju ekonomsku sigurnost i socijalnu uključenost. U tom kontekstu, feministički principi ekonomije naglašavaju značaj stvaranja jednakih prilika za žene u poslovnom okruženju i preduzetništvu, kao i uklanjanja prepreka koje često nepovoljno utiču na žene u procesu pokretanja biznisa.

Vodič pruža sveobuhvatan pregled administrativnih procedura, s preciznim smjernicama za samostalno pokretanje biznisa bez obzira na izabrani organizacioni oblik ili administrativnu jedinicu u kojoj se nalaze. Ovim pristupom uklanjaju se nejasnoće koje proizlaze iz kompleksnog i fragmentiranog administrativnog sistema Bosne i Hercegovine, a također se smanjuju troškovi posredovanja, koji su često prepreka preduzetnicama zbog nedostatka centralizovanih i jasnih informacija o postupku registracije. Osim procedura, vodič pruža i praktične informacije o troškovima registracije.

Istovremeno, objavljivanjem ovog sveobuhvatnog vodiča kompleksnost procesa registracije biznisa postaje očita, čime se skreće pažnja na važnost

pojednostavljenja i deregulacije poslovnih procedura u BiH. Ovaj vodič predstavlja i poziv na reforme kako bi se podržao razvoj preduzetništva, posebno među ženama, u duhu feminističke ekonomije. Rastući rodni jaz na tržištu rada i u preduzetništvu zahtijeva da vlasti u BiH pojednostave i ujednače procedure za pokretanje biznisa na cijelom teritoriju zemlje.

Na kraju, ova publikacija podržava dosadašnje zahtjeve Koalicije za dostojanstven rad Foruma žena za razvoj, uključujući ukidanje parafiskalnih taksi i drugih nameta, te pojednostavljenje i rasterećenje procesa osnivanja biznisa i drugih oblika ekonomske djelatnosti. UNDP i Agencija za ravnopravnost spolova BiH Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH nastaviti će raditi na ekonomskom osnaživanju žena i promociji rodne ravnopravnosti u preduzetništvu, nastojeći stvoriti inkluzivnije poslovno okruženje i ekonomiju koja uvažava doprinos svih svojih članova i članica.

***KAKO OSNOVATI DRUŠTVO SA
OGRANIČENOM ODGOVORNOŠĆU
(D.O.O.) U FEDERACIJI
BOSNE I HERCEGOVINE***

1. POTREBNO JE NAPISATI:

- Odluku o osnivanju (ako je samo jedna vlasnica/ osnivačica tj. vlasnik/ osnivač) ili
- Ugovor o osnivanju (ako ima više vlasnika/vlasnica/osnivača/osnivačica)

Oba dokumenta, u skladu sa zakonskim propisima, možete sastaviti samostalno, nakon čega je potpise vlasnika/vlasnica ili osnivača/osnivačica potrebno ovjeriti u opštini/općini u kojoj se osniva d.o.o. Ovjera jednog potpisa košta **2-4 KM**.

PREDNOST SAMOSTALNOG SAČINJAVANJA ODLUKE/UGOVORA je niži trošak.

POTENCIJALNI NEDOSTATAK je veća mogućnost greške pri samostalnom sačinjavanju navedenih akata, što može produžiti period registracije d.o.o. kod nadležnog suda.

U slučaju da navedene akte sačinjava advokat/advokatica ili notar/notarka, iznos nagrade i naknade za advokatski/notarski posao koji ste dužni platiti iznosi od **500 KM – 800 KM**, u zavisnosti od broja osnivača/osnivačica i lokacije u FBiH.

PREDNOST: Umanjena mogućnost greške u osnivačkom aktu.

NEDOSTATAK: Povećani troškovi.

2. POTREBNO JE UPLATITI MINIMALAN OSNIVAČKI ULOG. Potrebno je uplatiti iznos od **1.000 KM** koji predstavlja osnivački kapital i on se može uplatiti u bilo kojoj banci. Međutim, krajnje je praktično da ga uplatite u banci u kojoj ćete kasnije otvoriti transakcijski račun za svoj d.o.o. Banke deponuju osnivački kapital na račun posebne namjene i vama izdaju potvrdu o uplati osnivačkog kapitala. Taj račun nije vaš račun nego račun banke, a banka će kasnije taj osnivački kapital, na vaš zahtjev, prebaciti na vaš transakcijski račun kada ga otvorite. Ali, ne brinite! Čim angažujete računovođu/računovotkinju, oni će vam sigurno napomenuti da se izvrši prijenos osnivačkog kapitala na račun vašeg d.o.o. i vaše preduzeće može utoršiti taj novac u bilo koju poslovnu svrhu (npr. nabavku opreme ili plaćanje troškova). Novac u iznosu uplaćenog osnivačkog kapitala je blokiran na računu banke sve dok se ne završi registracija preduzeća i ne otvori transakcijski račun za vaš poslovni subjekt. Čim transakcijski račun posatene aktivan, taj novac možete ulagati u poslovne svrhe. Zbog

toga, ako, na primjer, planirate nabaviti opremu, preporučujemo da odmah uplatite osnivački kapital u iznosu koji vam je potreban za nabavku opreme za rad, čak i kada je iznos osnovičakog uloga veći od 1.000 KM. Zapamtite: vi ste lično odgovorni za obaveze društva u visini osnivačkog kapitala koji uplaćujete prilikom osnivanja društva. Na primjer, ako ste jednina vlasnica ili vlasnik d.o.o. i uplatili ste osnivački kapital u iznosu od 1.000 KM, to znači da vi svojom ličnom imovinom garantujete za vaš d.o.o. u visini do 1.000 KM, a ako ste uplatili 2.000 KM, odgovarate za obaveze d.o.o. u iznosu do 2.000 KM itd. Ako je više vlasnika/vlasnica uplatilo osnivački kapital, svako od njih odgovara u visini uplaćenog iznosa. Ukoliko d.o.o. osniva jedna vlasnica/osnivačica ili vlasnik/osnivač, to lice uplaćuje iznos od 1.000 KM. Ukoliko d.o.o. osnivaju dva vlasnika/osnivača/ vlasnice/osnivačice, oni/one mogu uplatiti iznose u skladu s njihovim dogovorom. Na primjer, jedno lice može uplatiti 200 KM, a drugo 800 KM. Značajno je imati u vidu da od visine uplaćenog osnivačkog uloga zavisi visina udjela u vlasništvu d.o.o. Na primjer, ako je jedan osnivač/osnivačica uplatio/uplatila 200 KM u osnovni kapital, a drugi osnivač/osnivačica 800 KM, onda prvo lice ima 20% vlasništva, a drugo 80% vlasništva u d.o.o. kojeg osnivaju. Vrijednost pojedinačnog uloga ne može biti manja od 100 KM.

3. POTREBNO JE IZRADITI STATUT DRUŠTVA. Osnivači/osnivačice mogu sačiniti statut društva sami/same ili uz pomoć advokata/advokatice ili notara/notarke, u kojem slučaju cijena izrade statuta iznosi oko 450 KM.

4. POTREBNO JE DATI IZJAVU O PRIHVATANJU DUŽNOSTI DIREKTORA. Izjava mora biti ovjerena u bilo kojoj općini u FBiH i može biti sačinjena od strane notara/notarke, advokata/advokatice ili je osnivači sačinjavaju sami. Ovjera potpisa se vrši u općini i košta 2-4 KM, a u slučaju da notar/notarka sačinjava izjavu i ovjerava potpis, cijena iznosi oko 50 KM.

5. POTREBNO JE ISPUNITI OP OBRAZAC. Obrazac ovjerenih potpisa lica ovlaštenih za zastupanje. Obrazac treba biti ovjeren u bilo kojoj općini u FBiH. Ovjera košta 2-4 KM. OP obrazac, koji možete naći na sljedećem linku (<https://portalfo2.pravosudje.ba/vstvfo-api/vijest/download/5243>), predaje se posebno za unutrašnje poslovanje (poslovanje u BiH), a posebno za vanjsko-trgovinsko poslovanje (ukoliko isto želite registrovati).

6. POTREBNO JE PRILOŽITI LIČNU/OSOBNU KARTU OSNIVAČA I DIREKTORA. Kopija lične karte osnivača/osnivačice i direktora/direktorice treba biti ovjerena u općini. Cijena ovjere iznosi 2 KM po stranici.

7. POTVRDA O UPLATI OSNIVAČKOG KAPITALA. Banke naplaćuju izdavanje ove potvrde oko 20 KM.

8. POTREBNA JE IZJAVA O ISPUNJAVANJU MINIMALNIH TEHNIČKIH USLOVA društva za obavljanje djelatnosti. Izjavu, koja treba biti ovjerena u nadležnoj općini, mogu sačiniti notar/notarka ili advokat/advokatica ili je osnivači /osnivačice mogu sačiniti sami/same. Ovjera potpisa se vrši u bilo kojoj općini i cijena ovjere iznosi 2-4 KM. U slučaju da notar/notarka sačinjava izjavu i ovjerava potpis, cijena izjave iznosi oko 50 KM. Izjava mora biti ovjerena i predana u nadležni sud u 3 istovjetna primjerka. Nadležni sud je jedan od 9 općinskih sudova u FBiH, a vi birate sud u čijoj je nadležnosti općina u kojoj osnivate d.o.o.

9. PORESKO UVJERENJE DA OSNIVAČI/OSNIVAČICE NEMAJU PORESKIH DUGOVA. Potrebno je priložiti potvrdu poreske uprave u općini u kojoj se osniva d.o.o. da osnivači/osnivačice nemaju poreskih dugovanja. Za izdavanje ove potvrde potrebno je uplatiti sudsku taksu u iznosu od 15 KM, koja se kupuje odmah na licu mjesta u poreskoj upravi u kojoj vadite potvrdu ili u uredu FIA (u zavisnosti od sistema koji je uspostavljen u nadležnoj općini). U procesu osnivanja d.o.o. sud šalje zahtjev Poreznoj upravi FBiH za dodjelu JIB/ID (jedinственog identifikacionog broja) društva. Porezna uprava provjerava da li osnivači/osnivačice imaju poreznih dugova, te ukoliko imaju, JIB neće biti dodijeljen sve do izmirenja dugova.

10. REGISTRACIJA KOD OPĆINSKOG SUDA. Sve navedene dokumente potrebno je priložiti uz prijavu za registraciju na propisanom obrascu koji možete naći na web stranici nadležnog suda. Na osnovu navedenog, nadležni sud izdaje **rješenje o upisu u sudski registar privrednih društava (rješenje o registraciji).**

REGISTRI D.O.O. DRUŠTAVA U FBiH SE VODE U 9 SUDOVA U FBiH:
Općinski sud u Sarajevu, Općinski sud u Mostaru, Općinski sud
Bihać, Općinski sud Livno, Općinski sud Travnik, Općinski sud Orašje,
Općinski sud Široki Brijeg, Općinski sud Tuzla, Općinski sud u Zenici.

11. IZRADA PEČATA. Da biste izradili pečat, potrebno je priložiti kopiju rješenja o upisu društva u sudski registar. Pečat možete izraditi u ovlaštenim pečatoreznicama (na pečatu minimalno morate imati naziv i sjedište firme).

12. POTREBNO JE IZVRŠITI POREZNU REGISTRACIJU. Porezna registracija podrazumjeva prijavu privrednog subjekata u registar poreznih obveznika FBiH (PRIBAVLJANJE JIB-a, popularno zvanog ID broj), registracija se vrši predajom ispunjenog obrazca **POR 500** (https://www.pufbih.ba/v1/public/upload/obrasci/63f0a-obrazac-por-500_bos.pdf) u nadležnu poreznu ispostavu prema sjedištu društva, uz sljedeće dokumente:

- ovjerena kopija rješenja o registraciji društva.
- ugovor sa računovodstveno-knjigovodstvenom agencijom ili društvom (u originalu ili ovjerenoj kopiji).
- ovjerena kopija ugovora o zakupu poslovnog prostora prethodno ovjerenog u nadležnoj poreznoj ispostavi (ugovor u nadležnoj poreznoj ispostavi ovjerava zakupodavac).

13. STATISTIČKO RAZVRSTAVANJE (STATISTIČKI BROJ). Prijava za razvrstavanje poslovnog subjekta prema djelatnosti (upisuje se preovladavajuća registrovana djelatnost koju će društvo obavljati) se vrši predajom propisanog obrazca **RPS, koji možete naći na web stranici Federalnog zavoda za statistiku.** Prilikom predaje RPS obrasca potrebno je priložiti kopiju rješenja o registraciji i JIB (ID broj).

Možete registrirati skoro neograničeni broj djelatnosti prilikom osnivanja d.o.o. (osim djelatnosti za koje su potrebne posebne dozvole, kao npr., apoteke, privatne zdravstvene ustanove, pravne usluge, računovodstvo, proizvodnja oružja i agencije za nekretnine). Mogućnost registracije većeg broja djelatnosti je jedna od prednosti d.o.o.

14. POTREBNO JE PRIBAVITI CARINSKI BROJ za d.o.o. za vanjskotrgovinsko poslovanje (uvoz u BiH i izvoz iz BiH). To je broj koji se dobije tako što se ukloni prva cifra iz JIB-a. Zahtjev za carinski broj se predaje Upravi za indirektno oporezivanje BiH i na tom dokumentu piše carinski broj društva, kao i sljedeće: vrsta registracije po kojoj je izvršen upis u Registar: vanjskotrgovinsko poslovanje. Taksa za carinski broj iznosi 20 KM i uplaćuje se kupovinom administrativnih taksi u iznosu od 20 KM.

15. IZDAVANJE PDV BROJA. Nisu svi privredni subjekti obveznici poreza na dodatnu vrijednost (PDV). Pojedini privredni subjekti žele da se odmah prilikom osnivanja dobrovoljno registruju kao obveznici PDV-a. **Prag za ulazak u sistem PDV-a je 100.000 KM oporezivog prihoda (prihoda prema prometu dobara i usluga registrovanom preko fiskalne kase, ali, na primjer, prihod od državnih subvencija za zapošljavanje nije oporezivi prihod).**

Privredni subjekti mogu se dobrovoljno registrovati za ulazak u bazu PDV obveznika popunjavanjem obrasca ZR 1 (https://www.uino.gov.ba/portal/wp-content/uploads/PROPIS/2_Porezi/1_PDV/2_Pravilnici/H/H-2-3-Zahtjev-za-registraciju-i-upis-u-Jedinstveni-registar-obveznika-neizravnih-poreza-obrazac-ZR1h.pdf) i u tom slučaju ne mogu izaći iz sistema PDV-a narednih 60 mjeseci. Trošak na ime taksi za registraciju iznosi 40 KM. Pored obrasca i uplate taksi, za dobrovoljnu registraciju za ulazak u bazu obveznika PDV-a potreban je dokaz i valjan razlog da bi UIO dozvolio dobrovoljnu registraciju u sistem obveznika PDV-a (najčešće avansna uplata ili ugovor s dobavljačem ili ugovor o poslovnoj saradnji). U momentu kada privredni subjekt dosegne zakonski prag prihoda za ulazak u sistem PDV-a, društvo mora pokrenuti proceduru za registraciju u bazu obveznika PDV-a u Upravi za indirektno oporezivanje. Sistem pravovremene registracije društva u sistem obveznika PDV-a, najčešće prate i istim rukovode certificirane računovođe privrednog subjekta jer oni prate prihode, ali je odgovornost pravovremene registracije na vlasnicima/ vlasnicama i direktorici/direktoru d.o.o. Preduzeće koje je obveznik PDV-a može podnijeti zahtjev za prestanak registracije u sistem PDV-a (izlazak iz sistema PDV-a), a na temelju Pravilnika o registraciji i upisu u Jedinstveni registar obveznika indirektnih poreza („Službeni glasnik BiH“, br. 51/12 i 68/16), ukoliko je:

- u prethodnoj kalendarskoj godini ostvarilo oporezivi promet ispod 100.000,00 KM;
- prestalo s poslovanjem,
- ako je prodano, ustupljeno ili je izvršen prijenos preduzeća na drugu osobu,
- završilo je proces bankrota ili likvidacije;
- promijenilo je područje poslovanja, odnosno prešlo iz oporezive u neoporezivu poslovnu djelatnost tj. djelatnost koja je oslobođena plaćanja poreza;
- istekla obaveza dobrovoljne registracije;
- prestalo ispunjavati uvjete za registraciju zasebnog poslovnog subjekta.

16. OTVARANJE TRANSAKCIJSKOG RAČUNA U BANCII. Za otvaranje transakcijskog računa potrebno je popuniti zahtjev za otvaranje računa, priložiti ovjerenu kopiju rješenja o registraciji, odluke o osnivanju, statuta, kopije ličnih karata ovlaštenih osoba, potvrdu o prebivalištu za osnivače/osnivačice i odgovorno lice (CIPS), te deponovati potpis ovlaštenih osoba koje će koristiti bankovni račun. Ukupni trošak na ime otvaranja transakcijskog računa u bancii iznosi 20 KM.

17. FISKALNA KASA I FISKALIZACIJA. Cijena fiskalne kase iznosi 700-750 KM. Mjesečni trošak održavanja fiskalnog uređaja iznosi 10 KM, a trošak sistema za billing fiskalnog uređaja iznosi 9 KM. Ukupni trošak fiskalizacije prvog mjeseca iznosi 750 KM.

18. OBAVJEŠTENJE O POČETKU OBAVLJANJA DJELATNOST DRUŠTVA. Obavještenje o početku obavljanja djelatnosti društva se prijavljuje kantonalnoj upravi za inspekcijske poslove prema sjedištu društva.

TROŠKOVI OSNIVANJA D.O.O. u FBiH:

Osnovni kapital (minimalno 1.000 KM) možete koristiti nakon operacionalizacije d.o.o.

- Notarski troškovi: **500-800 KM**
- Sudska taksa, zavisno od kantona u kojem se društvo osniva, u iznosu od **70-610 KM**
- Iznos sudske takse zavisi od toga da li želite registrovati

vanjskotrgovinsku djelatnost ili ne. Ako želite, tada je taksa veća, a u suprotnom, ona je manja

- Objava registracije u službenim novinama: **50 KM**
- Izrada pečata: **40 KM**
- Porezna registracija - ovjera kopija dokumenata: **oko 30 KM**
- Statističko razvrstavanje (statistički broj): **10 KM**
- Otvaranje transakcijskog računa u banci: **oko 10 KM**
- Fiskalizacija i fiskalni uređaj: **750 KM u prvom mjesecu poslovanja**

PROCIJENJENI UKUPNI TROŠAK OSNIVANJA D.O.O. IZNOSI 1.460 – 2.300 KM

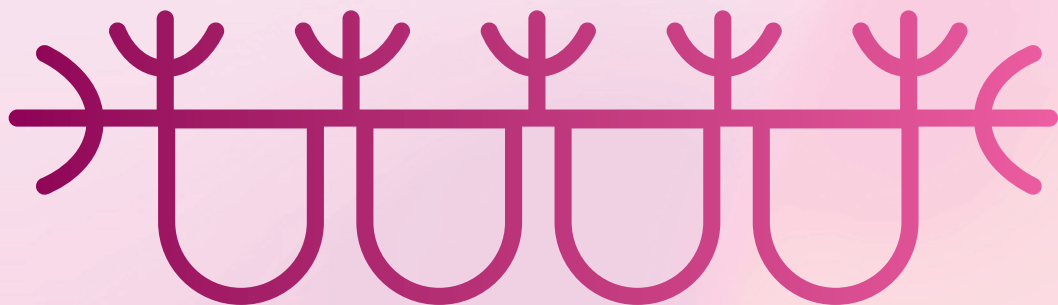

DOBRO JE ZNATI:

Direktni porezi (porez na dohodak i porez na dobit) i doprinosi plaćaju se na nivou entiteta FBiH i RS. Indirektni porezi (PDV, akcize i carine) plaćaju se državi BiH i njih prikuplja i kontrolirše Uprava za indirektno oporezivanje BiH (UIO).

CIJENE TAKSI PRILIKOM OSNIVANJE D.O.O U FBiH PO GRADOVIMA:

- **Sarajevo** – Sudska taksa prilikom podnošenja prijave iznosi 5 KM i plaća se u vidu taksenih markica prilikom predaje prijave u Sud. Taksa u iznosu od 35 KM plaća se za izdavanje rješenja o registraciji. Iznos ukupne takse koji je potrebno platiti je 40 KM.
- **Mostar** – Taksa za ispunjavanje uslova za rad (upotrebnna dozvola za rad koju naplaćuju općine u sastavu Grada Mostara) iznosi 500 KM.
- **Tuzla** – Taksa prilikom podnošenja prijave d.o.o. u Sudu iznosi 10 KM. Taksa na rješenje o registraciji iznosi 200 KM, uz dodatnih 400 KM ukoliko je registrovano vanjskotrgovinsko poslovanje. Ukupni maksimalni iznos taksi je 610 KM. Sve administrativne i sudske takse koje se odnose na osnivanje d.o.o. u Tuzlanskom kantonu se refundiraju vlasniku/vlasnici.
- **Zenica** – Taksa prilikom podnošenja prijave iznosi 50KM. Taksa na rješenje o registraciji iznosi 300 KM, uz dodatnih 300 KM ukoliko je registrovano vanjskotrgovinsko poslovanje. Ukupna maksimalna taksa iznosi 650 KM.
- **Bihać** – Taksa prilikom podnošenja prijave iznosi 50 KM. Taksa na rješenje o registraciji iznosi 300 KM, te dodatnih 200 KM ukoliko je registrovano vanjskotrgovinsko poslovanje. Ukupna maksimalna taksa iznosi 550 KM.

***KAKO OSNOVATI DRUŠTVO SA
OGRANIČENOM ODGOVORNOŠĆU
U REPUBLICI SRPSKOJ***

Pri osnivanju d.o.o. u Republici Srpskoj, osnivač/osnivačica se može prijedijeliti za jednu od dvije niže navedene opcije:

- d.o.o. može osnovati jedno fizičko lice sa osnivačkim ulogom od 1 KM.
- d.o.o. može imati više osnivača/osnivačica i/ili osnivački ulog može biti veći od 1 KM. Minimalan ulog po osnivaču/osnivačici je 1 KM.

Kada je u pitanju potrebna dokumentacija, potrebno je sačiniti odnosno prikupiti sljedeće dokumente:

1. POTREBNO JE SAČINITI.

ODLUKU O OSNIVANJU (ukoliko je samo jedan vlasnik/vlasnica/osnivač/osnivačica d.o.o.). Potrebno je platiti ovjeru potpisa na odluci u iznosu od 4 KM. Primjer odluke možete naći na web stranici Agencije za posredničke, informatičke i finansijske usluge (APIF) naslijedećem linku: https://www.apif.net/index.php?option=com_content&view=article&id=43&Itemid=131&lang=bs

- **UGOVOR O OSNIVANJU** (ukoliko d.o.o. registruje više vlasnika/vlasnica/osnivača/osnivačica) ili je kapital veći od 1KM. Ugovor o osnivanju mogu napraviti notar/notarka ili advokat/advokatica, a cijena izrade ugovora iznosi oko **500 KM**.
- **PREDNOST OSNIVAČKOG KAPITALA OD 1 KM:** Preduzetniku je potrebno manje novca na dan osnivanja d.o.o. **NEDOSTATAK OSNIVAČKOG KAPITALA OD 1 KM:** Kada d.o.o. u budućnosti bude želio uzeti kredit, tada će možda imati problem, jer banke ne odobravaju lako zahtjeve za kredit društvima sa niskim osnovnim kapitalom.

2. MINIMALAN OSNIVAČKI ULOG može se uplatiti u banci. Iznos koji je potrebno uplatiti zavisi od visine osnivačkog uloga.

3. IZRADA STATUTA DRUŠTVA u RS-u nije obavezna prilikom osnivanja, ali osnivači/osnivačice mogu sačiniti statut ukoliko smatraju da im je potreban.

4. ODLUKA O IMENOVANJU LICA OVLAŠTENOG ZA ZASTUPANJE – DIREKTORA. U slučaju osnivanja d.o.o. od strane jednog lica, osnivač/

osnivačica sačinjava i potpisuje dokument kojim imenuje direktora/direktorice društva. Potpis osnivača/osnivačice na odluci o imenovanju ovjerava notar/notarka koji/a naplaćuje ovjeru potpisa 10 KM. Ukoliko d.o.o. osniva više osnivača/osnivačica ili je osnivački kapital veći od 1 KM, notar/notarka sačinjava i notarski obrađuje odluku, za šta je predviđeno plaćanje notarske nagrade u iznosu od 50 KM.

5. IZJAVA O PRIHVATANJU DUŽNOSTI DIREKTORA. Osnivač/osnivačica/osnivači/osnivačice mogu napisati sami/same izjavu o prihvatanju dužnosti direktora/direktorice. Izjava se ovjerava u bilo kojoj opštini u RS-u, a najčešće u opštini u kojoj se osniva d.o.o. za šta je potrebno platiti naknadu u iznosu od 2 KM. Ukoliko je više osnivača/osnivačica i ukoliko je osnivački ulog veći od 1KM, izjava se sačinjava kod notara/notarke ili advokata/advokatice i za šta je potrebno platiti 50 KM.

6. OP OBRAZAC. Obrazac ovjerenih potpisa lica ovlaštenih za zastupanje. Obrazac se uzima u opštini, potpisuje u opštini i ovjerava u opštini na licu mjesta. Naknada za ovjeru iznosi 2 KM.

7. LIČNA/OSOBN KARTA OSNIVAČA/OSNIVAČICE I DIREKTORA/DIREKTORICE. Potrebna je ovjerena kopija lične karte. Ovjera se vrši u opštini ili kod notara/notarke. Naknada da ovjerenje iznosi 2 KM/po stranici.

8. POTVRDA O MJESTU PREBIVALIŠTA ZA OSNIVAČE/OSNIVAČICE I DIREKTORA/DIREKTORICU. Osnivači/osnivačice i direktor/direktorica društva trebaju priložiti CIPS-ove potvrde.

9. PORESKO UVJERENJE ZA OSNIVAČE/OSNIVAČICE. Neophodno je priložiti potvrdu Poreske uprave da osnivači/osnivačice nemaju poreskih dugovanja. Navedena potvrda se izdaje bez plaćanja takse.

10. POTVRDA O UPLATI OSNIVAČKOG KAPITALA. Potvrdu izdaje banka u kojoj je uplaćen osnivački kapital i iznos koji je potrebno uplatiti za izdavanje potvrde je 10 KM. Navedena potvrda se od banke dobije odmah nakon uplate osnivačkog kapitala ili najkasnije sljedećeg dana.

11. PRIJAVA ZA REGISTRACIJU POSLOVNIH SUBJEKATA preuzima se na web stranici APIF-a i elektronski popunjava. Kada su svi dokumenti koje smo naveli prikupljeni, potrebno ih je predati u APIF.

12. APIF će na osnovu prethodno dostavljene dokumentacije od Poreske uprave **PRIBAVITI JIB (JEDINSTVENI IDENTIFIKACIONI BROJ)**, koji predstavlja I PORESKI BROJ novog poslovnog subjekta. U narednom koraku, APIF će sve prikupljene dokumente **PROSLIJEDITI OKRUŽNOM PRIVREDNOM SUDU**. Pri predavanju prijave, APIF-u se plaća naknada u iznosu od 35 KM.

REGISTRI D.O.O. DRUŠTAVA SE U RS-u VODE U 6 OKRUŽNIH PRIVREDNIH SUDOVA: Okružni privredni sud u Banjoj Luci, Okružni privredni sud u Bijeljini, Okružni privredni sud u Doboju, Okružni privredni sud u Istočnom Sarajevu, Okružni privredni sud u Prijedoru i Okružni privredni sud u Trebinju.

13. U roku od 2 dana po prijemu dokumentacije od APIF-a, nadležni okružni privredni sud je dužan da donese odluku o upisu društva u sudski registar, te da izda **RJEŠENJE O REGISTRACIJI**. Potrebno je platiti **TAKSU ZA OBJAVU RJEŠENJA** u Službenom glasniku, koja iznosi oko 50 KM ili više ukoliko rješenje o registraciji sadrži veći broj stranica.

14. Nakon prvog upisa u registar **SUDSKA TAKSA ZA RJEŠENJE SE NE PLAĆA**, ali za sve eventualne promjene u rješenju potrebno je platiti sudsku taksu u iznosu od 200 KM.

15. STATISTIČKO RAZVRSTAVANJE (STATISTIČKI BROJ). Prijava za razvrstavanje poslovnog subjekta prema djelatnosti (upisuje se pretežna registrovana djelatnost koju će društvo obavljati) izdaje se prilikom registracije privrednog društva, a uvjerenje o statističkom razvrstavanju izdaje APIF, za što nije potrebno podnositi poseban zahtjev.

16. CARINSKI BROJ izdaje se za biznise koji se žele baviti vanjskom trgovinom (uvozom i izvozom iz/u BIH), a što su već naveli u svojim osnivačkim aktima i što je navedeno u rješenju o registraciji. Za registraciju vanjskotrgovinske djelatnosti potrebno je podnijeti zahtjev UIO-u (Upravi za

indirektno oporezivanje), skupa sa neophodnom pratećom dokumentacijom. Obrazac zahtjeva možete naći na sljedećem linku: <https://www.uino.gov.ba/portal/hr/pdv-hr/registracija-obveznika-2/>. Savjetujemo da se prilikom popunjavanja obrasca zahtjeva konzultirate sa certificiranim računovođom.

17. IZRADA PEČATA. Da biste mogli izraditi pečat, potrebno je da priložite kopiju rješenja o upisu društva u sudski registar. Na pečatu minimalno morate imati naziv i sjedište firme. Trošak izrade pečata iznosi oko 50 KM.

18. IZDAVANJE PDV BROJA. Nisu svi privredni subjekti obveznici plaćanja poreza na dodatnu vrijednost (PDV). Pojedini privredni subjekti žele da se odmah prilikom osnivanja dobrovoljno registruju kao obveznici PDV-a. **Prag za ulazak u sistem PDV-a je 100.000 KM oporezivog prihoda (prihoda prema prometu dobara i usluga registrovanom preko fiskalne kase, ali, na primjer, prihod od državnih subvencija za zapošljavanje nije oporezivi prihod).** Privredni subjekti koji to žele mogu se dobrovoljno registrovati za ulazak u bazu obveznika PDV-a popunjavanjem obrasca **ZR 1**, koji možete naći na sljedećem linku: https://www.uino.gov.ba/portal/wp-content/uploads/PROPISI/2_Porezi/1_PDV/2_Pravilnici/H/H-2-3-Zahtjev-za-registraciju-i-upis-u-Jedinstveni-registar-obveznika-neizravnih-poreza-obrazac-ZR1h.pdf

Za dobrovoljnu registraciju je potrebno predložiti valjan razlog da bi UIO dozvolio dobrovoljnu registraciju u sistem PDV-a (najčešće avansna uplata ili ugovor sa dobavljačem ili ugovor o poslovnoj saradnji). Trošak na ime taksi koje je potrebno uplatiti za finaliziranje registracije iznosi oko 40 KM. Ostali privredni subjekti postaju obveznici PDV-a kada dostignu zakonski propisan prag prihoda u toku jedne godine. Čim se dostigne zakonski prag prihoda za ulazak u sistem PDV-a, ili još bolje malo prije toga, kada je već vidljivo da će društvo ući u PDV obvezništvo, društvo mora pokrenuti proceduru za registraciju u bazu obveznika PDV-a pri Upravi za indirektno oporezivanje. Najčešće su računovođe ti koji brinu o pravovremenoj registraciji društva u sistem obveznika PDV-a, jer oni prate prihode, ali je odgovornost svakako na vlasnicima/vlasnicama i direktorici/direktoru d.o.o.

Ako se privredni subjekt dobrovoljno registruje za ulazak u bazu obveznika PDV-a, on ne može izaći iz sistema PDV-a narednih 60 mjeseci. Preduzeće koje je obveznik PDV-a može podnijeti zahtjev za prestanak registracije u sistemu PDV-a (izlazak iz sistema PDV-a), a na temelju Pravilnika o registraciji i upisu u Jedinstveni registar obveznika indirektnih poreza („Službeni glasnik BiH“, broj: 51/12 i 68/16), ukoliko je:

- u prethodnoj kalendarskoj godini ostvarilo oporezivi promet ispod 100.000,00 KM;
- prestalo s poslovanjem,
- ako je prodano, ustupljeno ili je izvršen prijenos preduzeća na drugu osobu;
- završio proces bankrota ili likvidacije;
- promijenilo je područje poslovanja, odnosno prešlo iz oporezive u neoporezivu poslovnu djelatnost;
- kada je istekla obaveza dobrovoljne registracije;
- prestalo ispunjavati uvjete za registraciju zasebnog poslovnog subjekta.

19. OTVARANJE TRANSAKCIJSKOG RAČUNA U BANCII. Potrebno je popuniti zahtjev za otvaranje računa, priložiti kopiju rješenja o registraciji, statistički broj, JIB, OP obrazac (obrazac ovlaštenih potpisa), kopije ličnih karata ovlaštenih osoba, te deponovati potpise ovlaštenih osoba koje će koristiti bankovni račun. Trošak otvaranja transakcijskog računa iznosi oko 10 KM.

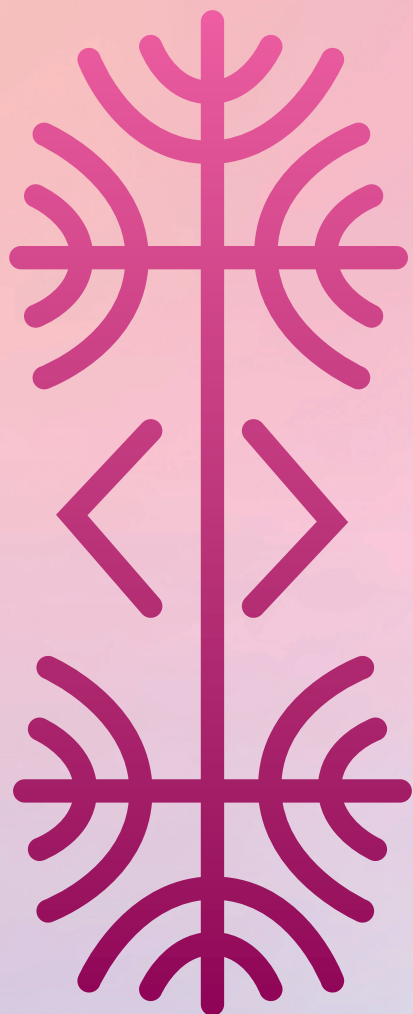
20. FISKALNA KASA I FISKALIZACIJA. Cijena fiskalne kase iznosi 700-750 KM, dok mjesečni trošak održavanja fiskalnog uređaja iznosi 0 KM, jer je u RS-u ukinuta obaveza redovnih tehničkih pregleda fiskalne kase. Trošak sistema za billing fiskalnog uređaja iznosi 9 KM. Ukupni trošak fiskalizacije prvog mjeseca iznosi 750 KM. NAPOMENA: Veliki broj djelatnosti je oslobođen registrovanja prometa preko fiskalne kase u entitetu RS. Pogledati na web stranici: www.poreskaupravars.org

TROŠKOVI OSNIVANJA D.O.O. u RS-u:

- Odluka o osnivanju: **4 KM** za taksu i **500 KM** za notarski ugovor
- Ovjera odluke o imenovanju direktora: **10-50 KM**
- Ovjera izjave o prihvatanju dužnosti i ovjera OP obrasca - bez naknade.
- Ovjere CIPS-ove potvrde, poreskog uvjerenja osnivača – bez naknade.
- Potvrda banke o uplati osnivačkog kapitala: **10-15 KM**
- Naknada APIF-u: **35 KM**
- Objava rješenja o registraciji u Službenom glasniku: oko **50 KM**
- Sudska taksa za rješenje, bez naknade prilikom osnivanja, eventualne kasnije izmjene koštaju oko **200 KM**
- Izrada pečata: **50 KM**
- Statističko razvrstavanje (statistički broj) – bez naknade
- Otvaranje transakcijskog računa u banci – bez naknade
- Fiskalizacija i fiskalni uređaj: **750 KM.**

UKUPNI TROŠAK: 910 – 1.450 KM

*KAKO OSNOVATI DRUŠTVO SA
OGRANIČENOM ODGOVORNOŠĆU
U BRČKO DISKTRIKTU*

Pri osnivanju d.o.o. u Brčko Distriktu (BD), osnivač/osnivačica se može opredijeliti za jednu od sljedeće 2 opcije:

- Jedno lice kao osnivač/osnivačica registruje d.o.o. sa osnivačkim ulogom od 1 KM.
- d.o.o. ima više osnivača/osnivačica i tada je minimalni osnovni kapital 1.000 KM. Minimalni ulog po osnivaču/osnivačici iznosi 100 KM.

Kada je u pitanju potrebna dokumentacija, potrebno je sačiniti odnosni prikupiti sljedeće dokumente:

- Ako je samo jedan vlasnik/vlasnica ili osnivač/osnivačica, tada se sastavlja **ODLUKA O OSNIVANJU** (odluka mora biti notarski ovjerena. Trošak na ime sastavljanja odluke i ovjere potpisa iznosi oko **380 KM**.
- U slučaju osnivanja d.o.o. od strane više vlasnika/vlasnica ili osnivača/osnivačica i ako osnovni kapital iznosi 1.000 KM, **sastavlja se UGOVOR O OSNIVANJU**. Ugovor sačinjavaju notar/notarka ili advokat/advokatica. Osnovna cijena izrade ugovora iznosi **380 KM + 10%** za svakog dodatnog osnivača/osnivačicu, tako da je za **2 osnivača/osnivačice cijena ugovora 418 KM**, za tri **459,80 KM** itd.

1. MINIMALNI OSNIVAČKI ULOG se uplaćuje u banci u skladu s opcijom A kada je jedan osnivač/osnivačica i s opcijom B kada je više osnivača/osnivačica. **PREDNOST OSNIVAČKOG KAPITALA OD 1 KM** leži u činjenici da je preduzetniku/preduzetnici potrebno manje novca na dan osnivanja d.o.o. **NEDOSTATAK OSNIVAČKOG KAPITALA OD 1 KM** je umanjeni kreditni rejting, jer banke ne odobravaju često zahtjeve za kredit društvima s niskim osnovnim kapitalom.

2. STATUT DRUŠTVA u BD-u nije obavezano izraditi prilikom osnivanja društva, ali osnivači/osnivačice ga mogu sačiniti sami/same ukoliko smatraju da im je potreban, a isti se ne predaje prilikom registracije društva.

3. OVJERA OP OBRASCA (OP-ovlašteni potpisnici) se vrši kod notara/notarke, u Sudu Brčko Distrikta. Trošak ovjere iznosi **4 KM-50 KM**. OP obrazac i prijava za registraciju društva može se pronaći na web stranici Osnovnog Suda u Brčkom: <https://ossud-brckodistriktbih.pravosudje.ba/vstvfo/S/90/article/40076>

4. FOTOKOPIJA LIČNE KARTE OSNIVAČA/OSNIVAČICE I OVLAŠTENIH LICA, a za strane državljane potrebno je priložiti fotokopiju ovjerenog pasoša. Trošak na ime ovjere pasoša ili lične karte **iznosi oko 20 KM**. Ukoliko osnivač/osnivačica nije sa područja Brčko distrikta, potrebno je uz naprijed navedene dokumente dostaviti odluku o imenovanju lica ovlaštenog za prijem sudskih i drugih pismena (lice mora imati prebivalište u Distriktu).

5. IZJAVA DA OSNIVAČ/OSNIVAČICA I LICE OVLAŠTENI ZA ZASTUPANJE, U REGISTRU SUDA, NISU UPISANI KAO OSNIVAČI/OSNIVAČICE ILI LICA OVLAŠTENI ZA ZASTUPANJE DRUGOG POSLOVNOG SUBJEKTA koji obavlja konkurentsku djelatnost u odnosu na subjekat u osnivanju (ovjerena u Sudu, kod notara ili u Opštini). **Trošak na ime ovjere izjave iznosi 4-50 KM**.

6. IZJAVA O ISPUNJAVANJU MINIMALNIH TEHNIČKIH USLOVA društva za obavljanje djelatnosti - ovjeren potpis u Sudu, kod notara ili u opštini. **Trošak na ime ovjere iznosi 4-50 KM**.

7. UVJERENJE DA OSNIVAČI/OSNIVAČICE I OVLAŠTENI LICA NEMAJU NEIZMIRENIH NOVČANIH KAZNI u prekršajnom postupku (Registar novčanih kazni se može dobiti u Sudu Brčko Distrikata).

8. POTVRDA O UPLATI OSNIVAČKOG KAPITALA. Banke naplaćuju izdavanje potvrde oko **20 KM**.

9. JEDINSTVENI IDENTIFIKACIONI BROJ (JIB), PDV BROJ. Procedura je identična proceduri koja je opisana u dijelu o osnivanju d.o.o. u RS-u, s tim da se cjelokupna procedura registracije preduzeća završava na Osnovnom sudu Brčko distrikta. Pravila su ista kao u RS-u i FBiH ukoliko društvo želi da se dobrovoljno registruje u sistem PDV-a. Osnovni sud Brčko distrikta će uzeti i obraditi sve prethodne dokumente zajedno i ishodovati JIB. **NAPOMENA: U Brčko distriktu se ne pribavlja obavijest iz statistike. Društva u BD-u nemaju statistički broj.**

10. PRIJAVA ZA REGISTRACIJU POSLOVNIH SUBJEKATA. Prijava se preuzima i predaje u Osnovni sud Brčko distrikta, gdje se vrši registracija d.o.o.

NAPOMENA: Brčko distrikt i bh. entitet RS imaju tzv. **JEDNOŠALTERSKO POSLOVANJE**, što je razlika u odnosu na FBiH. To znači da kada registrujete pravno lice u RS-u i BD-u, vi predajete svu neophodnu dokumentaciju na jednom mjestu (u RS-u to je AFIP koji šalje dokumentaciju nadležnom okružnom sudu, dok je u BD-u to Osnovni sud BD-a koji kompletira proces registracije pravnog lica. U FBiH nije uspostavljen sistem jednošalterskog poslovanja, što znači da svu dokumentaciju osnivači/osnivačice šalju, najčešće preko notara, jednom od 10 općinskih sudova u FBiH ovlaštenih za poslove upisa u registar privrednih društava. Prema članu 24. Zakonu o sudovima u FBiH, općinski sudovi koji vrše upis u registar privrednih društava za područje cijelog kantona u kojem se nalaze su općinski sudovi u Bihaću, Orašju, Tuzli, Zenici, Goraždu, Travniku, Mostaru, Širokom Brijegu, Sarajevu i Livnu.

11. Osnovni Sud BD-a je dužan da donese odluku o upisu društva u sudski registar i izda **RJEŠENJE O REGISTRACIJI**. U Brčko distriktu se ne plaćaju takse prilikom osnivanja privrednog subjekta.

12. IZRADA PEČATA. Da biste mogli izraditi pečat, potrebno je da priložite kopiju rješenja o upisu društva u sudski registar. Na pečatu minimalno morate imati naziv i sjedište firme. Trošak izrade pečata iznosi **50 KM**.

13. ZA OTVARANJE TRANSAKCIJSKOG RAČUNA U BANCi potrebno je popuniti zahtjev za otvaranje računa, priložiti ovjerenu kopiju rješenja o registraciji, odluku o osnivanju i JIB, kopije ličnih karata ovlaštenih osoba i njihove CIPS-ove prijave o mjestu boravka, te deponovati potpis ovlaštenih osoba koje će koristiti bankovni račun. **Trošak otvaranja transakcijskog računa iznosi 20 KM**.

14. FISKALNA KASA I FISKALIZACIJA. Ukupni trošak fiskalizacije iznosi **750 KM.**

TROŠKOVI OSNIVANJA D.O.O. u BD-u:

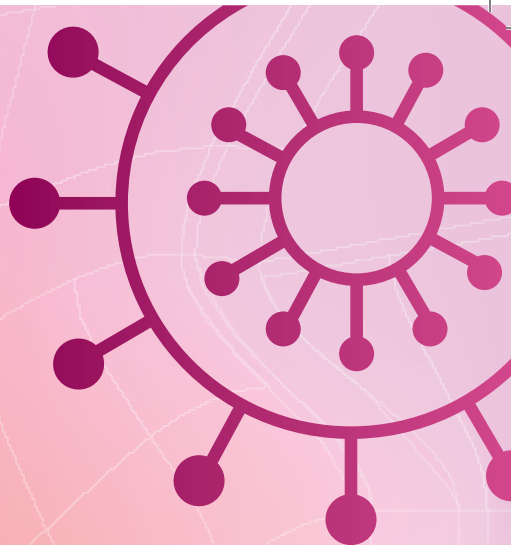
- Notarski sačinjena i ovjerena odluka ili ugovor o osnivanju: **380-460 KM**
- Ovjera izjave o ispunjavanju minimalnih tehničkih uslova: **2-50 KM**
- Ovjere izjave da osnivači/osnivačice ili lica ovlaštena za zastupanje, u registru Suda, nisu upisani kao osnivači ili lica ovlaštena za zastupanje drugog poslovnog subjekta koji obavlja konkurentsku djelatnost u odnosu na subjekat u osnivanju, ovjera o prihvatanju dužnosti i ovjera OP obrasca: **2-50 KM**
- Ovjerene kopije ličnih karti za osnivače/osnivačice i ovlaštena lica: **10-50 KM**
- Uvjerjenje iz registra novčanih kazni: taksa **10 KM**
- Potvrda banke o uplati osnivačkog kapitala: **20 KM**
- Izrada pečata: **50 KM**
- Otvaranje transakcijskog računa u banci i ovjera dokumentacije: oko **50 KM**
- Fiskalizacija i fiskalni uređaj: **750 KM**

UKUPNI TROŠAK: 1.274 – 1.490 KM

**UPOREDBOM PROCESA I TROŠKOVA OSNIVANJA D.O.O.
ZAKLJUČUJEMO:**

- Najjednostavnije i najpovoljnije je registrovati d.o.o. u Brčko distriktu (osnivanje se finalizira u 15 koraka, jednošalterskim sistemom, uz troškove u iznosu od 1.274 – 1.490 KM).
- U RS-u d.o.o. se može registrovati u 18 koraka, preko jednošalterskog poslovanja AFIP-a, po cijeni 910 – 1.450 KM.
- Najkomplikovanije i najskuplje je registrovati d.o.o. u FBiH. Registracija se vrši u 18 koraka, nije uspostavljen jednošalterski pristup, a trošak registracije d.o.o. se kreće od 1.460 do 2.300 KM.

***KAKO OSNOVATI
OBRT U FEDERACIJI
BOSNE I HERCEGOVINE***

Obrt, u smislu Zakona o obrtu i srodnim djelatnostima FBiH, jeste samostalno i trajno obavljanje dopuštenih i registrovanih privrednih djelatnosti u osnovnom, dopunskom ili dodatnom zanimanju od strane fizičkih lica sa svrhom postizanja dobiti koja se ostvaruje proizvodnjom, prometom ili pružanjem usluga na tržištu. Srodne djelatnosti, u smislu ovog zakona, jesu sve registrovane privredne i druge djelatnosti koje obavljaju fizička lica po pravilima obavljanja obrta, a koje se ne smatraju obrtom. Pojednostavljeno, obrt je jedna osoba koja obavlja neku registrovanu djelatnost sama ili uz zapošljavanje drugih osoba i za to poslovanje odgovara svom svojom ličnom imovinom.

Obrt ima jednu djelatnost i može imati još jednu ili dvije vrlo slične djelatnosti. Obrt ne pruža mogućnost obavljanja većeg broja djelatnosti, pa time ne pruža ni mogućnost promjene djelatnosti i brzog prilagođavanja novim tržišnim uslovima. Obrt osnivate kada znate da ćete sigurno raditi samo jednu djelatnost i aktivnosti usko vezane za tu djelatnosti. Obrt ne možete nikome prodati jer obrt je jednako fizička osoba koja je vlasnik/vlasnica, pa se uz naziv obrta u registraciji obavezno navodi ime i prezime vlasnika/vlasnice. Uprkos općem mišljenju, obrt nikada ne može postati d.o.o. Moguće je samo ugasiti obrt, pa osnovati d.o.o. Obrti vode tzv. jednostavno knjigovodstvo, prihodi minus troškovi jednako dohodak od samostalne djelatnosti. Porez na dobit je 10% kao i kod d.o.o, samo što se uplaćuje paušalno i unaprijed, u vidu akontacije. S obzirom da vode jednostavno (jednostruko) knjigovodstvo, ne možemo zaključiti puno o poslovanju obrta, pa im zato banke nerado daju kredite. Obrt se može obavljati kao osnovno zanimanje (kada vlasnik radi u svom obrtu i nigdje više), kao dopunsko zanimanje (kada obrtnik radi maksimalno 20 sati sedmično, jer ostatak vremena radi drugdje) i kao dodatno zanimanje (kada je vlasnik/vlasnica obrta zaposlen/a u nekoj drugoj firmi, a u obrtu upošljava radnika ili radnicu koji rade za njega). Neki obrti se mogu obavljati izvan poslovnog prostora, a neki ne. Svaki obrt koji zahtjeva najam poslovnog prostora i plaćanje radnika/radnica nije ništa jeftiniji na mjesečnom nivou od d.o.o, pa u tom slučaju, otvaranje obrta nema nikakvu prednost.

Za osnivanje obrta u FBiH potrebno je prikupiti sljedeću dokumentaciju:

- **Ljekarsko uvjerenje i uvjerenje o nekažnjavanju koje izdaje kantonalni MUP (MUP kantona) za vlasnicu/vlasnika obrta** su prvi dokumenti koje osnivač/osnivačica obrta treba pribaviti. Ljekarsko uvjerenje košta oko 50 KM, dok uvjerenje o nekažnjavanju košta 10 KM i iznos se uplaćuje uplatnicom putem banke.

- **Podnošenje zahtjeva za registraciju obrta i dobivanje rješenja o registraciji od općine/grada** – Neophodnu dokumentaciju je potrebno preuzeti u općini u kojoj se registruje obrt. Privredna i administrativna taksa mogu iznositi 50-200 KM, zavisno od općine u kojoj se registruje obrt.
- **Izjava o ispunjavanju minimalnih tehničkih uslova** – potpis izjave se ovjerava u općini/gradu, uz naknadu za ovjeru u iznosu od 2-4 KM.
- **Izdavanje odobrenja za obavljanje obrta.** Odobrenje izdaje služba za privredu i finansije općine/grada.
- **Izdavanje uvjerenja o poreznoj registraciji (JIB, odnosno ID broj).** **Uvjernje izdaje ispostava** Porezne uprave Federacije BiH u općini sjedišta obrta. Procedura ista kao kod osnivanja d.o.o, s tim da nije obavezno imati potpisan ugovor o pružanju računovodstvenih usluga, nego osnivač/ica može prijaviti samog/samu sebe kao ovlaštenu osobu za obavljanje tih poslova na obrascu POR 500. Obrazac možete preuzeti putem linka: https://www.pufbih.ba/v1/public/upload/obraci/63f0a-obrazac-por-500_bos.pdf Obrazac je dostupan na web stranici Porezne Uprave FBiH.
- **Dobijanje obavještenja o razvrstavanju prema klasifikaciji djelatnosti od Federalnog zavoda za statistiku.** Procedura razvrstavanja prema klasifikaciji djelatnosti je ista kao kod d.o.o. Prijava za razvrstavanje poslovnog subjekta prema djelatnosti (upisuje se pretežna registrovana djelatnost koju će društvo obavljati) vrši se predajom **propisanog obrazca RPS (razvrstavanje po djelatnosti)**, koji možete naći na web stranici Federalnog zavoda za statistiku, kojoj možete pristupiti putem sljedećeg linka: https://fzs.ba/wp-content/uploads/2017/09/RPS_B.pdf Prilikom predaje RPS obrasca potrebno je priložiti kopiju rješenja o registraciji i JIB.
- **Izrada pečata.** Trošak izrade pečata iznosi 40-50 KM.
- **Otvaranje računa u banci.** Za otvaranje računa u banci potrebno je popuniti zahtjev za otvaranje računa, priložiti ovjerenu kopiju JIB-a, kopije ličnih karata ovlaštenih osoba i njihove CIPS-ove prijave o mjestu prebivališta, te deponovati potpis ovlaštenih osoba koje će koristiti bankovni račun. Trošak otvaranja računa u banci iznosi oko 20 KM.
- **Fiskalizacija i fiskalni uređaj** – za obrte koji su obavezni uraditi fiskalizaciju (postoji spisak obrta koji nisu obavezni da se fiskaliziraju, kao npr. stari zanati). Trošak fiskalizacije iznosi 750 KM.

NAPOMENA: Nakon registracije, obrtnik je dužan početi sa obavljanjem djelatnosti najkasnije u roku od 30 dana od konačnog rješenja o odobravanju obavljanja obrta. Od dana kada je rješenje konačno, obrtniku počinju teći prava i obaveze. Obrt se može registrovati i kao dopunska djelatnost, kada vlasnik/vlasnica obrta radi do 20 sati sedmično u svojoj dopunskoj djelatnosti, a stalno je zaposlen/a u nekoj drugoj firmi. Obrt se može registrovati i kao dodatna djelatnost, kada vlasnik/vlasnica obrta radi u nekoj drugoj firmi, a u obrtu ima radnika/radnicu.

PROCJENA TROŠKOVA ZA POKRETANJE OBRTA u FBiH:

- Ljekarsko uvjerenje: **50 KM**
- Uvjerenje o nekažnjavanju: **7 KM**
- Taksa za registraciju zavisno od općine/grada u kojoj se obrt osniva: **50-200 KM**
- Izjava o ispunjavanju minimalnih tehničkih uslova za rad: **2-4 KM**
- Izrada pečata: **40-50 KM**
- Trošak otvaranja računa u banci: **20 KM**
- Inicijalna fiskalizacija: **750 KM.**

UKUPNO: 919 KM – 1.081 KM

NAPOMENE VEZANA ZA STARE ZANATE:

- Obrti koji će se baviti obavljanjem djelatnosti koje su definisane kao stari i tradicionalni zanati registruju se pri nadležnoj općinskoj službi prema istoj proceduri koja se odnosi na registraciju ostalih obrta.
- Za obavljanje ove vrste djelatnosti, neophodno je imati minimalno srednju stručnu spremu trećeg stepena, a može i viši stepen od toga.
- Da bi se određena djelatnost mogla definisati u ovoj kategoriji, neophodno je da je to neka od djelatnosti koja je nabrojana u Uredbi o zaštiti tradicionalnih i starih zanata, koja je donesena 07.04.2022.godine.

<https://www.fmrpo.gov.ba/uredba-uvjeti-obavljanja-i-popis-starih-i-tradicionalnih-zanata/>

Vlasnici/vlasnice obrtničke djelatnosti koja je definisana kao stari ili tradicionalni zanat oslobođeni su od obaveze fiskalizacije te svoje mjesečne porezne obaveze uplaćuju putem paušalnih iznosa.

PREDNOSTI OBRTA U ODNOSU NA D.O.O.

- Postupak registracije obrta traje oko 15 dana i budući obrtnik može proces registracije obaviti sam/sama, dok registracija pravnog lica traje nešto duže i obavezno uključuje usluge advokata ili notara.
- Jednostavnije poslovne knjige koje se vode po načelu jednostavnog knjigovodstva, što znači da ih veliki broj obrtnika može voditi samostalno, a ako koriste usluge knjigovođe, te su usluge jeftinije od usluga vođenja knjiga pravnih lica.
- Povoljniji način plaćanja poreza, a posebno poreza na dodatnu vrijednost (PDV-a). Naime najveći broj obrtnika plaća samo porez na dohodak, pri čemu se oporezuju samo oni primici koji su stvarno naplaćeni od kupaca, a u troškove se priznaju samo oni iznosi koji su plaćeni dobavljačima. Isto pravilo vrijedi i za PDV, jer su obrtnici dužni obračunati i uplatiti samo porez na dodatnu vrijednost po naplaćenim računima, za razliku od pravnih lica (d.o.o.) koja PDV obračunavaju i plaćaju na sve izdate račune za obavljene usluge ili isporučene proizvode, bez obzira da li su naplaćeni. U uslovima dugih rokova naplate, ovo je velika prednost na strani obrta.

PREDNOSTI D.O.O. U ODNOSU NA OBRT

- Vlasnici d.o.o. društva odgovaraju za poslovanje samo do iznosa uloga unesenog u osnovni kapital društva. Ukoliko d.o.o. ode u stečaj, navedeno neće ugroziti ličnu imovinu vlasnika/vlasnice društva.
- d.o.o. lakše može dobiti kredit od banke i investicije od bilo koga ko želi uložiti novac i kupiti dio vlasništva d.o.o. te pomoći u razvijanju poslovanja. U poslovnim krugovima d.o.o. se smatra ozbiljnijim oblikom poslovanja. Zapravo jedina forma poslovnog organizovanja koja se smatra startup kompanijom u svijetu je d.o.o. Obrti nisu startupi, pa ne mogu očekivati ulaganja, jer je nemoguće uložiti u fizičko lice, a obrt je po pravnom statusu jednako fizičkom licu-vlasniku/vlasnici.

- d.o.o. može prikupljati dodatni novac kroz ulaganje u kapitala od strane novih ulagača, tj. prodajom udjela u vlasništvu. Obrti to ne mogu.
- Kada vlasnici/vlasnice razviju poslovanje svog d.o.o, mogu ga prodati i steći profit. To se zove „exit“. Obrt se ne može prodati jer je obrt jednako fizičkom licu koje ga je osnovalo.
- d.o.o. vode poslovne knjige po dvojnomo računovodstvu i prave set finansijskih izvještaja u kojima se može tačno zaključiti kako d.o.o. posluje. Stoga su d.o.o. biznisi transparentni i njihove finansije se mogu jednostavno procijeniti i revidirati te uporediti s drugim kompanijama, te na bazi toga se lakše mogu donijeti poslovne odluke. Zbog toga banke više vole odobriti zahtjev za kredit d.o.o. biznisima nego obrtima.
- Obrti su najčešća područja sive ekonomije i utaje poreza u BiH, a kontrole obrta od strane inspekcija su, nažalost, puno blaže nego kontrole d.o.o. biznisa iz jednostavnog razloga što obrti nemaju puno dokumentacije za kontrolisati. Inspekcije ih smatraju „siromašnim obrtnicima“ i često im ne zamjeraju greške u poslovanju koje zamjeraju d.o.o. biznisima. Ovakva loša praksa državnih inspekcija često slabi ekonomiju u BiH.

KAKO SE REGISTROVATI KAO SAMOSTALNA PREDUZETNICA U REPUBLICI SRPSKOJ

Rješenje o registraciji samostalnog preduzetnika u bh. entitetu RS donosi odjeljenje za privredu grada ili opštine, tzv. registracioni organ, a na osnovu sljedeće dokumentacije:

- 1. Popunjen obrazac za registraciju preduzetnika SP-1** - može se preuzeti u zgradi gradske/opštinske uprave ili elektronski
- 2. Ovjerena kopija lične karte** - ovjerava se u opštini/gradu, uz taksu od **2 KM.**
- 3. Uvjerenje nadležnog osnovnog suda** kojim se dokazuje da fizičkom licu nije izrečena pravosnažna zabrana obavljanja tražene djelatnosti i da nema novčanih kazni u registru suda. Uvjerenje se izdaje bez naknade.
- 4. Uvjerenje Poreske uprave Republike Srpske** kojim se dokazuje da fizičko lice nema neizmirenih poreskih obaveza - bez naknade.
- 5. Ugovor o osnivanju ortačke radnje** - samo ukoliko su osnivači dva ili više fizičkih lica, sačinjava se i ovjerava kod notara, uz notarsku obradu. Notarska obrada košta 200 KM.
- 6. Dokaz o uplati takse za registraciju osnivanja preduzetnika - iznosi maksimalno 30 KM.**

Nakon davanja navedenih dokumenata na uvid, registracioni organ je dužan da u roku od 2 dana donese rješenje o registraciji preduzetnika, ukoliko je podnesena dokumentacija ispravna.

7. Izrada pečata košta između 40 i 50 KM. Po prijemu, rješenje se prilaže za izradu pečata.

8. U roku od 5 dana od dana izdavanja rješenja, preduzetnik/preduzetnica je dužan/na da podnese prijavu poreskog obveznika i/ili obveznika uplate doprinosa u Poreskoj upravi, a tom prilikom potrebno je dostaviti:

- Popunjen obrazac prijave PPR2 - preuzima se u Poreskoj upravi ili elektronski, putem linka: <https://www.poreskaupravars.org/Documents/Obrasci/PrijaveZaRegistraciju/Obrasci/PPR-2.pdf>
- Rješenje o registraciji preduzetnika – ovjerena kopija
- Ovjerena kopija lične karte
- Potvrda o vođenju poslovnih knjiga koju izdaje ovlašteni računovođa - ako preduzetnik/preduzetnica sam/a ne vodi knjige.

9. Otvaranje računa samostalnog preduzetnika u banci. Bankovni račun se otvara na osnovu sljedećih dokumenata:

- Rješenje o registraciji preduzetnika
- OP obrazac - obarazac ovjerenih potpisa ovjeren u opštini u kojoj se registruje s.p.
- Karton deponovanih potpisa lica ovlaštenih za potpisivanje naloga. Ovaj obrazac se dobija u banci u kojoj se otvara račun. U skladu sa propisima, na kartonu deponovanih potpisa se deponuju potpisi ovlaštenih lica koja imaju pravo raspolaganja bankovnim računom.
- Potvrda o registraciji poreskog obveznika

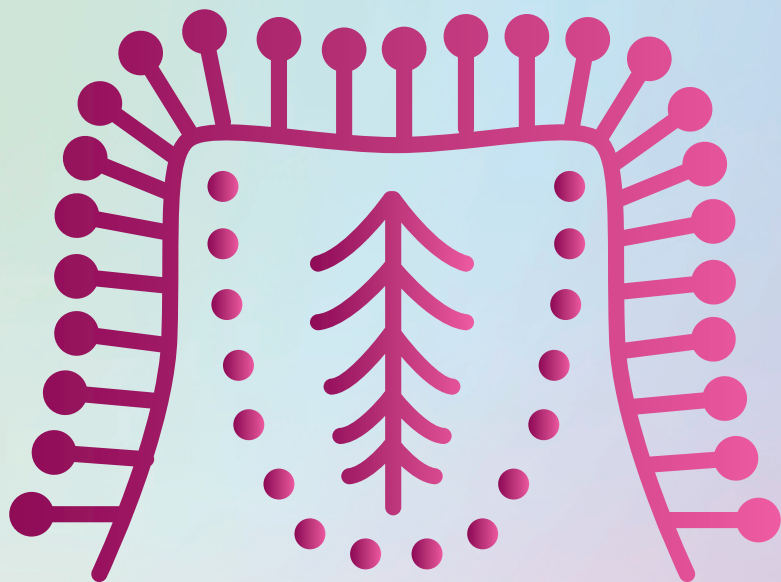
Trošak otvaranja računa u banci **iznosi oko 10 KM.**

10. Fiskalizacija. Trošak kupovine fiskalne kase i inicijalne fiskalizacije iznosi **750 KM**. Potrebno je provjeriti zavisno od djelatnosti da li je registracija prihoda preko fiskalne kase zakonska obaveza ili ne. Neke djelatnosti su oslobođene fiskalizacije.

PROCJENA TROŠKOVA ZA REGISTRACIJU SAMOSTALNOG PREDUZETNIKA u RS-u:

- Taksa za registraciju/privredna taksa zavisno od opštine/grada u kojemu se obrt osniva: oko 30 KM
- Ugovor o osnivanju ortačke radnje, ukoliko registraciju vrši više osnivača/osnivačica, notarski obrađen: oko 200 KM
- Uvjerjenje o mjeri zabrane obavljanja djelatnosti i uvjerenje iz registra novčanih kazni – bez naknade
- Izrada pečata: 35-50 KM
- Inicijalna fiskalizacija: oko 750 KM
- Trošak otvaranja računa u banci: oko 10 KM.

UKUPNO: otprilike 840-1.040 KM

*KAKO SE REGISTROVATI KAO
SAMOSTALNA PREDUZETNICA
U BRČKO DISTRIKTU*

S.P. u Brčko distriktu, za razliku od FBiH i RS, osniva se na Osnovnom sudu u Brčko distriktu gdje se vrši i osnivanje d.o.o.

Vlasnik /vlasnica S.P. za obaveze obrta odgovara svojom ličnom imovinom na način kako je to definisano u RS-u i FBiH.

Za osnivanje S.P. neophodno je dostaviti dokumente u slijedećem redoslijedu koraka:

1. Odluka o osnivanju samostalnog preduzetnika (ovjerena u sudu, kod notara ili u opštini) – za osnivanje SP u BD (za razliku od d.o.o.) odluka o osnivanju ne mora biti notarski ovjerena. Vlasnik/vlasnica SP-a može istu samostalno sačiniti te ovjeriti odluku u sudu, kod notara ili u opštini. Trošak ovjere ukoliko samostalno sačinjavate odluku iznosi 2–50 KM. Trošak sačinjavanja odluke i notarske ovjere iznosi **380 KM**.

2. Obrazac prijave, kao i ovjera OP obrasca od strane vlasnika/vlasnice SP-a – trošak ovjere: **2–50 KM**.

Prijavu i OP obrazac možete naći na web stranici Osnovnog suda Brčko distrikta.

3. Fotokopija lične karte za osnivača/osnivačicu i ovlaštena lica – ovjerena na sudu, kod notara ili u opštini: **2–50 KM**.

4. Izjava da osnivač/osnivačica i lice ovlašteno za zastupanje u registru Suda nisu upisani kao osnivači ili lica ovlaštena za zastupanje drugog poslovnog subjekta koji obavlja konkurentsku djelatnost u odnosu na subjekat u osnivanju (ovjerena u sudu, kod notara ili u opštini). Trošak ovjere iznosi **2–50 KM**.

5. Izjava o ispunjavanju minimalno tehničkih uslova za početak rada. Obrazac izjave možete naći na stranici www.bizreg.osbd.ba. Trošak ovjere obrasca u Sudu Brčko distrikta iznosi **2–50 KM**.

6. Uvjerjenje da osnivač/osnivačica i ovlašteno lice nemaju neizmirenih novčanih kazni u prekršajnom postupku (Registar novčanih kazni možete naći u Sudu Brčko distrikta). Trošak za taksu iznosi **10 KM**.

7. Ukoliko osnivač/osnivačica nije sa područja Brčko distrikta, potrebno je uz naprijed navedenu dokumentaciju dostaviti i **odluku o imenovanju lica ovlaštenog za prijem sudskih i drugih pismena** (lice mora imati prebivalište u Brčkom). Odluka mora biti ovjerena na sudu ili kod notara, što košta **2–50 KM**.

8. Osnovni sud Brčko distrikta je dužan da donese odluku o upisu društva u sudski registar i da izda **RJEŠENJE O REGISTRACIJI SAMOSTALNOG PREDUZETNIKA**.

NAPOMENA: U Brčko distriktu se ne plaćaju takse prilikom registracije samostalnog preduzetnika!

Predajom navedene dokumentacije za registraciju S.P. Sud će vam odmah dodijeliti i JIB tako da nećete morati predavati posebne obrasce za Poresku upravu nego ćete svu dokumentaciju dobiti u Sudu.

9. IZRADA PEČATA. Da biste mogli izraditi pečat, potrebno je da priložite kopiju rješenja o upisu S.P. registar. Na pečatu minimalno morate imati naziv i sjedište S.P. Trošak izrade pečata iznosi oko 50 KM.

10. OTVARANJE TRANSAKCIJSKOG RAČUNA U BANCİ. Za otvaranje transakcijskog računa u banci potrebno je popuniti zahtjev za otvaranje računa, priložiti ovjerenu kopiju rješenja o registraciji S.P, ostalu matičnu dokumentaciju društva (odluka o osnivanju, JIB), kopije ličnih karata ovlaštenih lica i CIPS-ove prijave, te deponovati potpis ovlaštenih lica koje će koristiti bankovni račun. Trošak iznosi oko 20 KM.

11. FISKALNA KASA I FISKALIZACIJA. Ukupni trošak fiskalizacije iznosi oko 750 KM. Pojedine djelatnosti su oslobođene fiskalizacije.

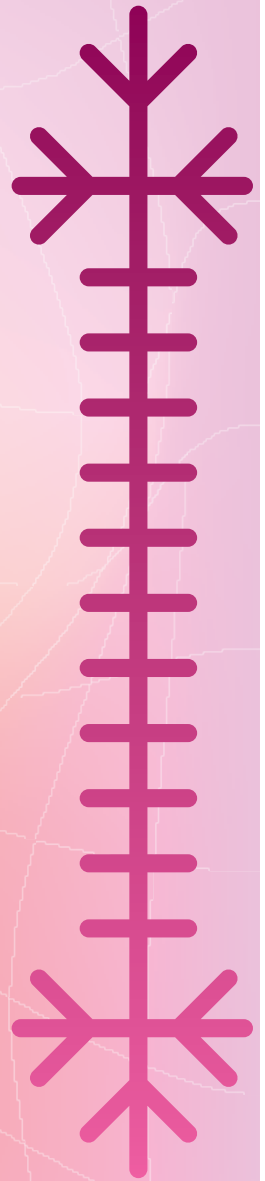
PROCJENA TROŠKOVA ZA POKRETANJE SAMOSTALNOG PREDUZETNIKA U BD-u:

- Odluka o osnivanju samostalnog preduzetnika (ovjerena u sudu, kod notara ili u opštini). Samostalno sastavljanje odluke: **2 – 50 KM**. Sastavljanje odluke od strane notara: **380 KM**

- Prijava i OP obrazac – ovjera: **2– 50 KM**
- Ovjera LK osnivača/ice i odgovornih lica: **2– 50 KM**
- Ovjera izjava za osnivače /ice: **2- 50KM**
- Izrada pečata: oko **50 KM**
- Otvaranje transakcijskog računa i ovjera dokumentacije: oko **50 KM**
- Uvjerjenje iz registra novčanih kazni: **10 KM**
- Fiskalna kasa i fiskalizacija: oko **750 KM**

UKUPNO: 868-1.390 KM

***KAKO REGISTROVATI
POLJOPRIVREDNO GAZDINSTVO
U FEDERACIJI BOSNE I
HERCEGOVINE***

Poljoprivredno gazdinstvo u FBiH se može osnovati vrlo jednostavno i brzo. NAPOMENA: Klijenti koji se prvi put registruju (upišu) u periodu od 01.01. do 31.03. mogu se prijaviti za novčanu podršku u toj kalendarskoj godini. Svi koji se upisuju nakon tog roka neće moći podnijeti zahtjev za novčanu podršku u toku iste kalendarske godine.

Upis u Registar je dobrovoljan, ali oni koji žele ostvariti pravo na poticaje obavezni su upisati se u Registar.

Upis u registar poljoprivrednih gazdinstava vrši se u opštini prebivališta za fizička lica, odnosno, općini sjedišta za pravna lica, bez obzira gdje se proizvodnja, odnosno pripadajuće zemljište i stoka, nalaze na području Federacije BiH. Glavni uslovi koje je potrebo ispuniti za ostvarivanje novčane podrške su:

- Da osnivač/ica ima prebivalište u Federaciji BiH i da se proizvodnja obavlja na području FBiH*.

*Oni proizvođači čije se zemljište nalazi u Republici Srpskoj, a imaju prebivalište u FBiH, ne mogu se prijavljivati za poticaje Federalnog ministarstva poljoprivrede.

ZA UPIS U REGISTAR, FIZIČKA LICA PODNOSE SLJEDEĆE DOKUMENTE:

- 1.** Kopiju lične karte nosioca/nositeljice gazdinstva (i kopije ličnih karata članova/članica porodičnog poljoprivrednog gazdinstva, ako upisuje i članove porodice);
- 2.** Dokaz o korištenju zemljišta (izvod iz katastra nepokretnosti, ovjeren ugovor o zakupu ili odluka nadležnog organa, ovjeren ugovor o davanju zemljišta na korištenje, ovjeren ugovor o koncesiji i sl., u originalu ili ovjerenoj kopiji, posjedovni list);
- 3.** Dokaz o otvorenom bankovnom računu – dokument koji dokazuje da je nositelj/ica porodičnog gospodarstva osoba koja je vlasnik/ca bankovnog računa (naziv banke, transakcijski račun banke i broj vlastitog računa) na koji se doznaju sredstva.

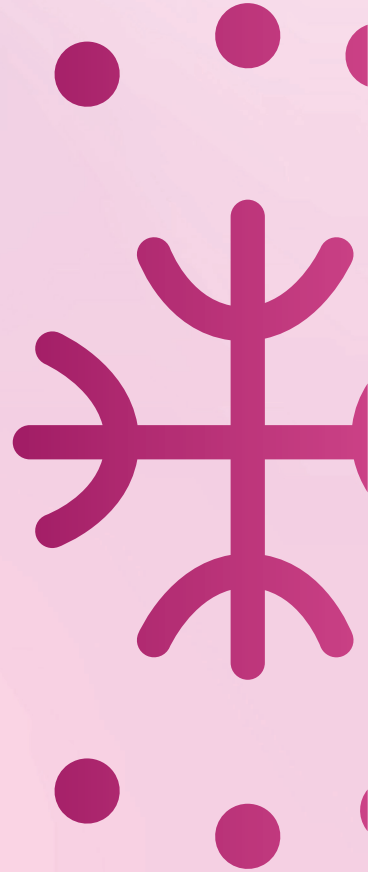
ZA UPIS U REGISTAR, PRAVNA LICA I OBRTI PODNOSE SLJEDEĆE DOKUMENTE:

- 1.** Kopiju lične karte obrtnika/ce, odnosno odgovorne osobe u pravnom subjektu
- 2.** Ovjerenu kopiju rješenja o upisu u sudski registar, odnosno ovjerenu kopiju rješenja o upisu u evidenciju obrtnika ili drugi dokaz o statusu
- 3.** JIB/ID broj
- 4.** Dokaz o korištenju zemljišta (izvod iz katastra nepokretnosti, ovjeren ugovor o zakupu ili odluka nadležnog organa, ovjeren ugovor o davanju zemljišta na korištenje, ovjeren ugovor o koncesiji i sl., u originalu ili ovjerenoj kopiji, posjedovni list)
- 5.** Dokaz o otvorenom bankovnom računu – dokument koji dokazuje da obrt, odnosno pravni subjekt ima otvoren bankovni račun (naziv banke, transakcijski račun banke i broj vlastitog računa) na koji se doznajuju sredstva.

Sve obrasce za upis u Registar poljoprivrednih gazdinstava i registar klijenata (RPG i RK) lica dobivaju prilikom upisa u općini prebivališta vlasnika/ce poljoprivrednog gazdinstva. A nakon upisa u registar, obrasci potrebni za podnošenje zahtjeva za novčane podrške su dostupni na Farmer Portalu, kao i obrasci za ažuriranje podataka u RPG-u i RK-u.

Za više informacija o upisu u Registar, molimo da se:

- obratite nadležnoj službi ili službeniku/ci u općini vašeg prebivališta
- pogledate Pravilnik o upisu u Registar poljoprivrednih gazdinstava i klijenata
<https://fmpvs.gov.ba/wp-content/uploads/2017/Poljoprivreda%20legislative/Poljoprivreda-pravilnici/prav-polj4208.pdf>
- posjetite stranicu Farmer Portal na: <https://www.farmerportal.ba/>

KAKO OSNIVATI ZADRUGU U REPUBLICI SRPSKOJ?

Poljoprivredna zadruga u Republici Srpskoj je oblik organizovanja dobrovoljno udruženih članova-fizičkih lica (zadrugara) da bi zadovoljili svoje zajedničke ekonomske, socijalne i kulturne potrebe i ciljeve zajedničkim posjedovanjem i demokratskim kontrolisanim privređivanjem. Zadruga je pravno lice i osniva se kao opšta i specijalizovana (ratarska, voćarska, vinogradarska, stočarska, pčelarska). Namjena zadruge je zajedničko korištenje svih sredstava potrebnih za unapređivanje i razvoj djelatnosti zadrugara radi poboljšanja i povećanja rezultata te djelatnosti. Zadrugnim pravilima utvrđuje se djelatnost zadruge u oblasti poljoprivrede. Zavisno od ciljeva osnivanja i potrebnih sredstava za osnivanje i poslovanje, zadruge se osnivaju i posluju ulozima i drugim sredstvima zadrugara u skladu sa ugovorom o osnivanju i zadrugnim pravilima. Visina osnivačkog uloga određuje se ugovorom o osnivanju i zadrugnim pravilima.

Prilikom osnivanja zadruge provode se slijedeće aktivnosti:

- Izbor potencijalnih osnivača/ice
- Usvajanje ugovora o osnivanju
- Otvaranje privremenog računa u poslovnoj banci
- Održavanje osnivačke skupštine

Nakon utvrđivanja zajedničkih ciljeva, utvrđivanja misije, planova i programa razvoja zadruge i izbora osnivača/ica zadruge, pristupa se izradi i zaključivanju ugovora o osnivanju zadruge koji sadrži sljedeće odredbe:

- preduzeće i sjedište zadruge,
- imena, adresu i zanimanje osnivača/ica, kao i njihove jedinstvene matične brojeve, ličnu kartu i mjesto izdavanja,
- ime lica koje će obavljati poslove privremenog direktora zadruge,
- djelatnost zadruge,
- iznos sredstava potrebnih za osnivanje zadruge i način obezbjeđenja tih sredstava,
- iznos i oblik doprinosa pojedinačnog osnivača/ice ili iznos imovine osnivača pojedinca, način i rok uplate,
- odgovornost zadrugara i zadrugara za obaveze zadruge,
- način sazivanja i rok u kojem su osnivači/ice dužni/e da sazovu osnivačku skupštinu,
- zadrugni organi.

Nakon zaključenja ugovora o osnivanju zadruge, potrebno je otvoriti privremeni račun u nekoj od poslovnih banaka i položiti osnivački depozit, a osnivački depozit je onoliki koliki je definisan ugovorom o osnivanju

zadruga. Zakonom o zadrugama nije definisan minimalni osnivački depozit zadruga. Za otvaranje privremenog računa za osnivanje zadruga potrebno je banci dostaviti:

- notarski ovjeren ugovor o osnivanju zadruga,
- popuniti prijavu i
- platiti naknadu za osnivanje.

Sljedeći korak je održavanje osnivačke skupštine zadruga. Na osnivačkoj skupštini, demokratskim odlučivanjem, usvaja se zadružni poslovnik i poslovnik o radu skupštine zadruga, imenuju organi zadruga i usvaja se plan rada zadruga.

Registracija zadruga se vrši u Agenciji za posredničke, informatičke i finansijske usluge (APIF), koja po službenoj dužnosti pribavlja od Poreske uprave JIB (jedinствени matični broj) novog privrednog subjekta i JMB od Zavoda za statistiku RS.

U roku od dva dana od prijema dokumentacije od APIF-a, nadležni privredni sud donosi rješenje o upisu zadruga u sudski registar, donosi rješenje o registraciji, nakon čega JIB u Poreskoj upravi mijenja status u aktivan putem web servisa i zadrugi, kao podnosiocu prijave, dostavlja rješenje o registraciji putem Agencije.

Zadruga se smatra registrovanom danom donošenja odluke o registraciji, a odluka sadrži JIB Poreske uprave RS i JMB Zavoda za statistiku RS, a sa istim može se napraviti pečat, otvoriti poslovni račun u banci i započeti posao.

POKRETANJE POSLOVNIH AKTIVNOSTI

Nakon prijema rješenja o registraciji, sprovode se postupci za početak poslovanja:

- Izrada pečata zadruga. Pečat se naručuje i izrađuje u knjižari. Izrada košta oko 50 KM
- Otvaranje poslovnog računa se vrši u banci, tako što se u banku donese dokaz o registraciji zadruga.
- Registracija zadruga i njenih zaposlenih u Poreskoj upravi. Vrš se prijava zaposlenika/ica zadruga na isti način kao i kod bilo kojeg drugog prvanog oblika.

- Fiskalizacija. Kupuje se fiskalna kasa i instalira. Cijena kupovine i instaliranja kase iznosi oko 750 KM.
- Registracija obveznika PDV-a. Ovo se vrši ukoliko zadruga želi da uđe u PDV obvezništvo jer očekuje visok ulazni PDV.
- Primjena komunalne takse. Komunalne takse za zadruge u RS se određuju na opštinskom nivou i zavisi od propisa opštine, neke opštine ih nemaju.

Zadruga mora imati poslovni prostor - sjedište u odgovarajućoj kancelariji (ne može biti stan ili kuća). Poželjna je i jedna osoba u radnom odnosu i podaci o ovlaštenom računovodi.

***KOMERCIJALNA I
NEKOMERCIJALNA
POLJOPRIVREDNA GAZDINSTVA***

KOMERCIJALNA I NEKOMERCIJALNA POLJOPRIVREDNA GAZDINSTVA se razlikuju prema sistemu plaćanja i iznosima poreza i doprinosa. Sva lica koja obavljaju poljoprivrednu djelatnost i koja su upisana u Registar poljoprivrednih gazdinstava, bilo kao nosioci nekomercijalnog ili komercijalnog porodičnog poljoprivrednog gazdinstva, po Zakonu o doprinosima („Sl. glasnik RS“, br. 114/2017 - dalje: Zakon), dužni su da prijave doprinose, jer je to uslov za dobijanje podsticaja.

Osnovica doprinosa za lica koja obavljaju poljoprivrednu djelatnost i koja su registrovana kao porodična poljoprivredna gazdinstva iznosi:

- za nosioca/nositeljicu komercijalnog porodičnog poljoprivrednog gazdinstva 30% prosječne bruto plate u Republici Srpskoj za prethodnu godinu, a prema podatku Republičkog zavoda za statistiku,
- za nosioca/nositeljicu nekomercijalnog porodičnog poljoprivrednog gazdinstva 20% prosječne bruto plate u Republici Srpskoj za prethodnu godinu, a prema podatku Republičkog zavoda za statistiku.

Nosioci/nositeljice nekomercijalnih poljoprivrednih gazdinstava, po Zakonu, plaćaju doprinos za zdravstveno osiguranje, a ne i za penzijsko-invalidsko osiguranje, dok nosioci komercijalnih gazdinstava plaćaju doprinose i za zdravstvo i za PIO.

U slučaju kada je nosilac nekomercijalnog poljoprivrednog gazdinstva penzioner, propisano je da uplaćuje 1% od isplaćene lične neto penzije, što je, ukoliko se uzme da je prosječna penzija u Republici Srpskoj oko 350 KM, oko 3,5 KM mjesečno ili 42 KM godišnje. Ovaj iznos može biti viši ili niži zavisno od isplaćene lične penzije. U slučaju kada nosilac/nositeljica nekomercijalnog gazdinstva ima status zaposlenog lica on/ona mjesečno uplaćuje 1% od ličnog bruto primanja za doprinos za zdravstveno osiguranje.

Kada nosilac/nositeljica nekomercijalnog poljoprivrednog gazdinstva ima status poljoprivrednika, on/ona uplaćuje oko 32 KM mjesečno ili 384 KM godišnje za doprinos za zdravstveno osiguranje. Nekomercijalnih poljoprivrednih gazdinstava je i najviše u Republici Srpskoj (oko 90%). U slučaju komercijalnih gazdinstava, ako se nosilac/nositeljica gazdinstva bavi isključivo poljoprivredom, on/ona uplaćuje doprinose i za zdravstvo i za PIO, a njegova/njena mjesečna obaveza iznosi 121,78 KM.

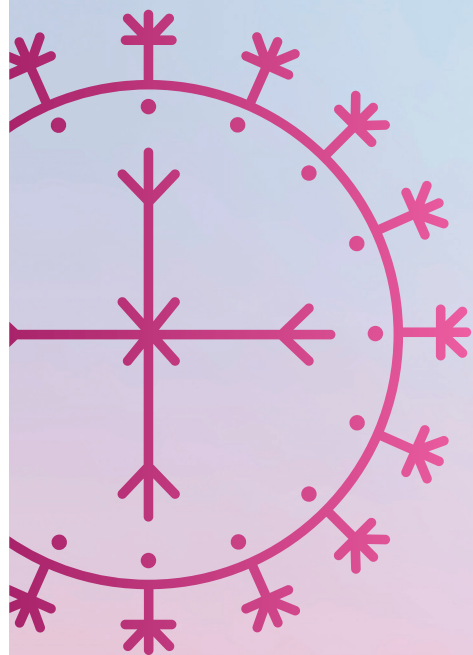
Ako je nosilac/nositeljica komercijalnog poljoprivrednog gazdinstva zaposlen/a, on/ona uplaćuje 2% od ličnog bruto primanja za zdravstvo i još 2% od ličnog bruto primanja za PIO, pa će njegova/njena mjesečna obaveza zavisiti od visine njegove/njene bruto plate.

U slučaju kada je nosilac/nositeljica komercijalnog poljoprivrednog gazdinstva penzioner/ka, on/ona uplaćuje 2% od lične penzije za zdravstvo, te još 2% za PIO, pa će njegova/njena mjesečna obaveza zavisiti od visine njegove/njene penzije. Ako se uzme u obzir prosječna penzija u Republici Srpskoj od 350 KM, to bi trebalo iznositi oko 14 KM mjesečno.

REGISTRACIJA KOMERCIJALNOG POLJOPRIVREDNOG GAZDINSTVA

Registracija komercijalnog gazdinstva je veoma jednostavna. Komercijalno gazdinstvo se registruje u APIF-u (Agencija za posredničke, informatičke i finansijske usluge), a od potrebne dokumentacije morate imati:

- Kopiju lične karte
- Potvrdu o tekućem računu vlasnika/ce od banke na kojoj se račun nalazi.
- Posjedovni list, koji je potrebno izvaditi u katastru (ako podnosilac/podnositeljica zahtjeva nema u svom vlasništvu obradive zemlje, dostavlja ugovor o zakupu zemljišta).
- Obraci 1-a, 1-b, 2, 3, 3-dopunski list, sve se popunjava (dostupno na: <https://www.vladars.net/sr-SP-Cyrl/Vlada/Ministarstva/mps/Pages/default.aspx>).
- Sva prethodna dokumenta se predaju u u APIF u opštini gdje osoba živi, a plaća se taksa u iznosu od 35K M za upis u registar.

NAJČEŠĆI PROBLEMI I PRELOMNE TAČKE POSLIJE REGISTRACIJE BIZNISA

Izazovi i prelomne tačke poslije registracije biznisa

Problemi koji se mogu javiti neposredno nakon registracije biznisa mogu biti vezani za nepripremljen poslovni plan, nedovoljnu pripremu aktivnosti, ali i za pojedine iznenadne okolnosti za koje nas poslovni plan ne može pripremiti. Pojedini događaji eksterne prirode su teško predvidivi. Slijede tri stvarna primjera koja su se u prvih pet mjeseci desila startup biznisima u BiH.

Primjer prvi. Pokrenuli ste biznis, avansno platili robu ino dobavljačima. Vaši i ino dobavljači su iz države u kojoj iznenada počinje rat i sve isporuke robe su zaustavljene. Roba koju ste platili vam nije došla, znači prodaje nema, a troškovi zakupnine, plaće radnicima/ama idu svaki dan. Mjeseci prolaze.

Problem se riješio na slijedeći način. Preduzetnice su našle nove dobavljače koji su pristali manji dio robe dati na odgodu plaćanja, dok se situacija ne stabilizuje. Preduzetnice su uvele i nove proizvode koje uopšte prvobitno nisu planirale da bi iz te prodaje pokrile troškove dok glavni kontigent robe ne stigne. Poduzetnice su mogle ovo da urade jer su registrovane kao d.o.o. i jer su sve ove djelatnosti koje su im bile neophodne već bile navedene u registraciji preduzeća.

Primjer drugi. Otvorili ste restoran, a mjesec poslije otvaranja počinje pandemija, sve se zatvara i vi nemate prihode. Ni vi ni vaši radnici/ce nemate plaću. Pomoć države će doći tek za 6 mjeseci.

Problem se riješio na slijedeći način: Preduzetnik je zatvorio restoran, ali je zajedeno sa svojim radnicima kuhao i dostavljao hranu na adrese kupaca koji nisu mogli sami otići po hranu. Usto, preduzetnik je pokrenuo uslugu online časova kuhanja za ljude koji su u toku pandemije željeli naučiti kuhati i naplaćivao je časove. Ovaj preduzetnik je bio vrlo kreativan i smanjio svoje gubitke na minimum, dok nije dobio pomoć od države. Nije otpustio nikog od svojih troje radnika/ca.

Primjer treći. Uzeli ste kredit kao fizičko lice, založili kuću pod hipoteku. Tim novcem ste otvorili ekskluzivni butik sa odjećom u prometnom turističkom gradu. Najbolje radite vikendom jer tada dolaze turisti iz drugih gradova i iz inostranstva. Odjednom, općina vam zabrani rad nedjeljom kada vam najviše kupaca dolazi. Kažu da je nedjelja dan za odmor i uživanje. Vi ostajete bez 30% prihoda, jedva isplaćujete plaće radnicima/ama, a vama kao preduzetnici ne ostaje nikakav višak dobiti da biste vraćali onaj kredit kojim ste pokrenuli biznis.

Problem se riješio djelimično. Preduzetnica je odlučila da se nedjeljom udruži u poslu sa svojom poslovnom partnericom koja ima butik u drugom kantonu gdje je nedjelja radni rad i da dio svoje robe koju drži u butiku partnerici nedjeljom daje sa posebnim popustom. Također, preduzetnica je odlučila da uvede dostavu poštom određenih sitnih odjevnih artikala koji ne zahtijevaju probanje.

IZAZOV: NEDOSTATAK KAPITALA

Većina biznisa koje preduzetnice pokrenu su osnovani sa ograničenim iznosima novca. Nakon par mjeseci poslovanja, javlja se potreba za dodatnim ulaganjima (najčešće poteba za nabavkom robe ili sirovina, novih mašina, uplatu osiguranja i sl.) Prihodi u ovoj fazi ne mogu pokriti dodatno investiranje i javlja se potreba za uzimanjem kredita. Ali, banke u BiH rijetko daju kredite startup biznisima, zapravo većina banaka, da bi vam odobrila kredit, zahtijeva da je biznis star 2 godine i da ima dva pozitivna finansijska izvještaja.

IZAZOV: FINANSIRANJE MARKETINGA

Najčešći izazov sa kojim se susreću biznisi u vlasništvu žena koje prodaju svoje proizvode i usluge krajnjim potrošačima, jeste finansiranje oglašavanja na društvenim mrežama (Facebook, Instagram, LinkedIn, TikTok) koje je potrebno platiti poslovnom kreditnom karticom, ukoliko želite pravdati trošak. S obzirom da je danas skoro nemoguće ostvarivati prodaju bez reklame na društvenim mrežama, ovo je nužan trošak. Da bi tek osnovano preduzeće dobilo biznis karticu od banke, potrebno je da deponuje depozit u 100% iznosu limita po kartici. Znači, ukoliko želite biznis karticu sa limitom od 1.000 KM, potrebno je da banci date zalog od 1.000 KM kao sredstvo osiguranja kartice. Kamate na potrošeni iznos po kreditnim karticama su vrlo visoke, pa je preporuka da svaki mjesec izmirujete ili cijeli dug ili što veći dio duga.

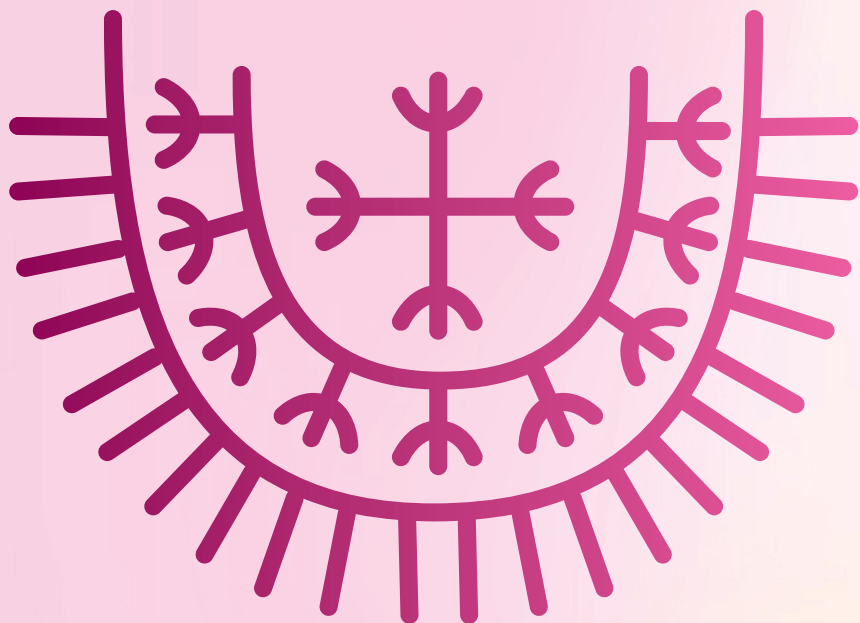
IZAZOV: PRONALAZAK I ZADRŽAVANJE RADNIKA/CA

Oni biznisi koji upošljavaju samo vlasnike/ce nemaju veliki problem, ali svaki biznis koji pored vlasnika/ca upošljava i radnike/ce ima izazov da nađe motivirane, marljive i pouzdane radnike/ce i još veći izazov da ih zadrži. Obzirom da su troškovi plaća vrlo visoki zbog ogromnih poreza i doprinosa na plaće, većina biznisa prilikom osnivanja radnicima/cama ponudi minimalne plaće, sa mogućnošću povećanja. Minimalne plaće neće dugo zadržati dobre radnike/ce, zbog čega preporučujemo poslodavcima da radnicima/cama obezbijede što bolje uslove rada, tamo gdje je moguće fleksibilan rad i rad od kuće i obavezan rast plaća i sistem nagrađivanja.

IZAZOV: POZICIONIRANJE NA TRŽIŠTU I IZDVAJANJE OD KONKURENCIJE

Ovo je izazov kojeg će svaki biznis imati od samog početka poslovanja i imat će ga kontinuirano. Jedini recept je praćenje konkurencije i nastojanje da ponudimo bolji kvalitet usluge i proizvoda ili povoljniju cijenu.

IZAZOV: CRNI LABUDOVI - Kako se danas popularno nazivaju iznenadni negativni događaji poput pandemija, ratova, inflacije, recesije, elementarnih nepogoda. U ovakvim slučajevima biznis može pokušati da se prilagodi i inovira, ali i da zatraži pomoć države.

SISTEM PODRŠKE PREDUZETNIŠTVU U BiH

Pogradi podrške preduzetnicama i preduzetnicima u BiH su većinom usmjereni na zapošljavanje ljudi sa biroa za zapošljavanje, a ne na podršku razvoju biznisa. Postojeći programi podrške daju prednost mladima od 18-35 godina starosti, a ti mladi koji dobijaju podršku su u 80% slučajeva muškarci, jer se žene zbog ekonomije brige i drugih okolnosti, odlučuju da osnuju vlastite biznise najčešće od 35 do 45 godine života.

Preduzetnice preko 35 godina starosti nemaju sistemsku finansijsku podršku da pokrenu svoj prvi biznis. Ukoliko im se omogući podrška, od njih se očekuje da su nezaposlene tj. na evidenciji biroa za zapošljavanje, što nije logično, jer preduzetnica koja ima 35+ godina i želi pokrenuti svoj biznis već je zaposlena. Ona zarađuje i kreditno je sposobna, pa može da uštedi novac za pokretanje biznisa, a može i da uzme kredit. Ona ima određeno iskustvo i ideje koje želi da provede pod svojim uslovima. Ona pokreće svoj d.o.o. dok je još uvijek zaposlena u kompaniji u kojoj radi, jer ne zna da li će joj biznis uspjeti. Osniva biznis i upošljava neku drugu osobu, najčešće drugu ženu, ponekad sa biroa za zapošljavanje. Kada njen biznis ojača (najčešće poslije 18 mjeseci), preduzetnica će dati otkaz u firmi u kojoj je radnica i preći da radi u svoju firmu. Ovo je sasvim prirodan proces i sasvim koristan za cijelo društvo i za sve uključene u proces, uključujući i kompaniju u kojoj je preduzetnica trenutno zaposlenica.

Najznačajniji programi podrške u BiH se mogu podijeliti u dvije kategorije:

- Pomoć javnih institucija
- Pomoć međunarodnih institucija
- Pomoć iz nevladinog sektora

Najznačajnije programe podrške preduzetništvu pružaju slijedeće javne institucije:

1. Federalni zavod za zapošljavanje (FZZZ), <https://www.fzzz.ba/>

Federalni Zavod za zapošljavanje izdvoji za podršku zapošljavanju oko 111,3 KM miliona godišnje, od čega za podršku osnivanju startup biznisa samo 11,2 miliona. To znači da oko 100 miliona KM godišnje (90% sredstva podrške zapošljavanju) dobiju slijedeće dvije kategorije poslodavaca:

- Velike kompanije koje posluju već 10-30 godina i koje upošljavaju stotine i hiljade radnika/ca.

- Javna uprava i državne firme (državna preduzeća, općine i gradovi) za zapošljavanje novih ljudi.
- 2. Zavod za zapošljavanje Republike Srpske, <http://www.zzzrs.net/>
- 3. Služba za zapošljavanje Kantona Sarajevo, <https://szks.ba/>
- 4. Službe za zapošljavanje ostalih kantona u FBiH
- 5. Federalno ministarstvo razvoja, poduzetništva i obrta, <https://www.fmrpo.gov.ba/>

Svi startup biznisi i mali biznisi koji zapošljavaju ispod 50 zaposlenika (a oni čine većinu biznisa u BiH) od javnih institucija dobiju podršku u vrijednosti od oko 11,2 miliona KM tj. 10% iznosa ukupne podrške.

Najznačajnije programe podrške preduzetništvu pružaju sljedeće međunarodne institucije:

UNDP sredstvima Evropske unije je dao snažnu finansijsku podršku preduzećima u Bosni i Hercegovini (uključujući startup biznise) kroz svoje projekte: EU for Business Recovery (<https://www.eu4business.ba/>), EU for Business (<https://www.eu4business.ba/bs/page-eu4business>) i EU for Agri (<https://eu4agri.ba/en/homepage/>). Projekt je postigao značajan uspjeh u pogledu rodne ravnopravnosti, posebno u osnaživanju žena u poljoprivredi i ruralnom razvoju. Prioritiziranjem ženskih preduzetništava, osigurano je da značajan broj korisnika i entiteta u grant shemama budu žene. Stvorena su nova radna mjesta posebno za žene, čime je poboljšana njihova ekonomska nezavisnost. Žene preduzetnice su dobile finansijsku i tehničku podršku, modernizujući svoje poslovanje i poboljšavajući konkurentnost. Investicije u agroturizam i ruralne aktivnosti pružile su dodatne mogućnosti za prihod. Projekt je također implementirao rodno odgovorne politike, poboljšao pristup finansiranju i smanjio razlike u platama. Programi obuke fokusirali su se na jačanje kapaciteta, a značajan broj žena učestvovao je u njima, dodatno jačajući njihove uloge i liderstvo u sektoru.

UNDP podržava privatni sektor u BiH kroz različite inicijative, jedna od njih je i Nagrada za biznis lidere održivog razvoja u BiH koja se održava godišnje te ima za cilj promovisanje napora privatnog sektora u oblasti održivog razvoja

u zemlji ističući dobre prakse kompanija koje brinu za svoje zaoslenike/ zaposlenice, zajednicu i okruženje. Odgovori koje firme dostave kroz prijavu za Nagradu se koriste kao osnova za Izvještaj o stanju provedbe Ciljeva održivog razvoja na nivou kompanije koje svi finalisti dobiju. Izvještaj kompanijama daje priliku da analiziraju svoje poslovanje i usklade ga sa Evropskim standardima a Izvještaji nekih od vodećih kompanija u BiH su dostupne na: <https://zamisli2030.ba>.

EBRD-Star Venture program uključuje i Bosnu i Hercegovinu, <https://shorturl.at/h7r6U>

EBRD (Evropska banka za obnovu i razvoj) je jedinstvena u svom pristupu malim i srednjim preduzećima (MSP). EBRD direktno ili indirektno finansira i savjetuje značajan broj malih i srednjih preduzeća na godišnjoj osnovi. Odnedavno, osim malih preduzeća, EBRD je započeo proces ulaganja u preeseed fazu tj. biznis ideje u ranoj fazi. EBRD je počeo ulagati i u brojne mlade fondove rizičnog kapitala u regijama i mobilizirati know-how kroz svoj Star Venture program. Kroz program Star Venture, EBRD ima za cilj identificirati velike potencijalne startupove i mobilizirati ekspertize iz globalnog izvora kako bi se pomoglo ovim firmama u nastajanju da se brzo povećaju. Star Venture koristi namjensku mrežu mentora i savjetnika kako bi kanalizirao čitav niz prilagođenih savjetodavnih usluga i najboljih praksi u industriji startupima, istovremeno podržavajući akceleratore kako bi koristili širem preduzetničkom ekosistemu.

EBRD kreditira preduzeća u Bosni i Hercegovini i preko lokalnih partnerskih banka i mikrokreditnih fondacija i organizacija.

Značajne programe podrške preduzetništvu pružaju slijedeće nevladine organizacije i fondacije:

FONDACIJA MOZAIK (<https://mozaik.ba/>)

Sa svojim **Mozaik Starup studio servisom** (<https://startupstudio.ba/>) i **Tech4Impact Fund**, <https://tech4impact.fund/> investira u startup biznise koji razvijaju ili koriste najmodernije tehnologije (poput umjetne inteligencije, robotike ili IoT) za rješavanje nekih od globalnih izazova obuhvaćenih UN-ovim ciljevima održivog razvoja (engl. SDGs). Tech4Impact Fund je kvazi venture capital fond koji ulaže u kapital starup biznisa i priprema ih za slijedeće runde finansiranja. **Veličina ulaganja (ticket size) je od 50.000**

KM do 200.000 KM po biznisu. Fokusira se na ulaganje u startupe sa visokim rastom koji koriste tehnologiju (kao što su AI i blockchain) kako bi se uskladili s ciljevima održivog razvoja (SDG) i doprinijeli njihovom postizanju. Ovo su specifične oblasti u fokusu ulaganja Tech4Impact fonda:

- Tehnologija čiste energije
- PropTech i održive zgrade.
- Agrotehnika i precizna poljoprivreda.
- HealthTech i Telemedicina.
- FinTech za finansijsku inkluziju.
- Pametna mobilnost i transportna rješenja.
- Cirkularna ekonomija i WasteTech.
- EdTech za digitalno učenje.

Fondacija Mozaik putem svojih programa podrške podržava mlade osobe u dobi od 18 do 35 godina starosti koji su u procesu pokretanja vlastitog biznisa i mogu biti vlasnici postojećeg biznisa koji nije stariji od 5 godina.

Fondacija Mozaik finansira bespovratnim sredstvima osnivanje obrta i s.p. putem programa **Omladinska banka** (<https://mozaik.ba/programi/#omladinska-banka>), gdje mladi ljudi koji žele pokrenuti obrte mogu dobiti novčana sredstva u iznosu od 2.000 do 5.000 KM.

FONDACIJA IMPAKT, <https://impakt.ba/>

Investicijska fondacija Impakt osnažuje poduzetnike znanjem koje im je potrebno za razvoj poslovanja. Tim Impakt fondacije odvaja vrijeme za dijagnosticiranje izazova poduzetnika kako bi ih najbolje povezali s brzim i praktičnim rješenjima u različitim fazama rasta. Veličina ulaganja (ticket size) po biznisu: 5.000 KM.

Fondacija Impakt djeluje kroz program Inkubator poslovnih ideja, kroz koji budući poduzetnici u lokalnim zajednicama u kojima Fondacija Impakt djeluje dobivaju edukaciju iz poduzetništva, a najbolji o dnjih i grantove za pokretanje biznisa. IMPAKT inkubator poslovnih ideja predstavlja sveobuhvatan program inkubacije poslovnih ideja odnosno podrške realizaciji poslovnih ideja i sastoji se iz slijedećih komponenti:

Preduzetničke obuke koje Fondacija Impakt organizuje fokusirane su na razvoj poslovnog plana i poslovnog modela te jačanje poduzetničkih

vještina, prilikom čega učesnici obuke imaju kontinuiranu stručnu i mentorsku podršku trenera u izradi zadataka i finalnoj izradi poslovnog plana i poslovnog modela. Poslije obuke, budući poduzetnici prezentiraju svoje poslovne planove pred stručnom komisijom za ocjenu poslovnih planova i poslovnih modela. Najbolje ocjenjeni biznisi polanovi dobijaju bespovratnu finansijsku podršku u iznosu do 5.000 KM. Na ovaj program mogu aplicirati mlade osobe od 18 do 35 godina starosti sa prijavljenim mjestom boravka na području lokalne zajednice sa kojom se predmetni program realizuje, to je ograničen broj općina i gradova u BiH. Mladi ljudi koji mogu aplicirati na ov pozive mogu biti u procesu pokretanja vlastitog biznisa ili mogu imati biznis mlađi od godinu dana.

NAHLA , <https://nahla.ba/>

Misija Nahle je osnaživanje žene obrazovanjem i kreiranjem poticajnog okruženja za lični razvoj i kompetentno učešće u društvenim procesima. Nahla pruža edukaciju iz preduzetništva i druge vrste edukacije te pruža prilike ženama svih dobi i iz raznovrsnih društvenih grupa da steknu kompetencije u skladu sa zahtjevima vremena kako bi bile spremne mijenjati sebe i mijenjati svijet. Nahla , centar za edukaciju i istraživanje, pruža podršku ženama svih starosnih kategorija kroz sljedeće programe: mentorska podrška, poslovna podrška, zajednica i umrežavanje. Kroz mentorsku podršku, motivaciju i stručnu pomoć u Nahli podržavaju prve poduzetničke korake poduzetnica. Nahla djeluje u tri grada: u Sarajevu, Tuzli i Bihaću, te ohrabruje umrežavanje poduzetnica, razmjenu iskustava i sve procese i inovacije koje doprinose poslovnom rastu i razvoju.

Aplicirati na programe NAHLE je vrlo jednostavno putem web stranice, gdje svaki program ima svoj link za prijavu i gdje možete vidjeti podatke o tome da li je program besplatan ili se plaća i po kojoj cijeni, kao i sve ostale detalje o programu.

BH TECH LAB-BH TELECOM, <https://bhtechlab.ba/>

BH TECH LAB finansira startup biznise, veličina ulaganja 50.000-200.000 KM. Investiraju u slijedeće oblasti:

- Internet stvari (engl. Internet of Things (IoT)) – rješenja zasnovana na korištenju različitih tehnologija u cilju digitalne transformacije i izgradnje

pametnih okruženja (gradovi, poljoprivreda, saobraćaj, turizam, uprava, zdravstvo, itd.);

- Umjetna inteligencija – rješenja zasnovana na velikim podacima (engl. big data), prediktivnoj analitici, mašinskom učenju (engl. machine learning), blockchainu i sl.;
- Podrška u digitalnoj transformaciji firmi, društva i privrede – IKT rješenja za telekomunikacije, poljoprivredu, saobraćaj, industriju, obrazovanje, medicinu, pametna prodaja i distribucija, poboljšanje korisničkog iskustva;
- Kibernetička sigurnost – rješenja za izgradnju sigurnog društva u kibernetičkom prostoru;
- Visokotehnološka (engl. High-tech) rješenja (Fin-tech, e-Commerce, food-tech, green-tech, i sl.);
- Augmented / virtual reality / gaming / life style rješenja.

BH- TECH LAB djeluje na način da ulaže sredstva u projekte, proizvode i usluge startup biznisa i kroz ugovorom definisan odnos dijeli rizike i dobiti sa startup biznisima. BH-TECH LAB ima tri programa na koje se startup biznisi i poduzetnici mogu prijaviti:

- Program „Od ideje do izrade MOP-a“ - Ovaj program je namjenjen za pojedince, timove ili već osnovan startup sa poslovnom idejom, kojima nedostaju finansijska sredstva za realizaciju razvoja MOP-a (minimalno održiv proizvod) i testiranja ideje na tržištu.
- „Scaleup/startupi sa prvim prihodima“ - Ovaj program je namijenjen za startup biznise koji su već ostvarili prve prihode i trebaju finansiranje za brži rast i razvoj.
- „Zajedničko ulaganje u startup sa etabliranim kompanijama“. Ovaj program namijenjen je kompanijama koje nisu startupi (posluju na tržištu duže od 5 godina), ali imaju inovativnu poslovnu inicijativu tj. žele pokrenuti novi startup i spremne su na zajedničko ulaganje u dalji razvoj sa BH Telecomom. Elementi pregovora o zajedničkom ulaganju ili kupovini udjela u već osnovanom startupu ovise o specifičnostima biznisa i dubinske analize i stvar su pregovora.

Aplicirati na bilo koji od programa je vrlo jednostavno, potrebno je snimiti video pitch prezentaciju i popuniti kratki online obrazac prijave.

***DRUŠTVENO PREDUZETNIŠTVO
I DRUŠTVENO (SOCIJALNO)
BANKARSTVO***

Socijalno ili društveno preduzetništvo/poduzetništvo je ono kojem je uticaj primaran cilj, a stvaranje prihoda je nužno samo u mjeri da bi se društveni biznis održao, a cjelokupan profit se reinvestira u društveno odgovorne svrhe.

Zakon o socijalnom preduzetništvu postoji u RS-u od 2021. godine i precizira uslove pod kojima posluju društvena preduzeća. U FBiH Zakon o socijalnom poduzetništvu još nije usvojen, ali društvena preduzeća već posluju u skladu sa principima društvenih biznisa.

Socijalno bankarstvo pruža finansijske usluge pojedincima, organizacijama i društvenim biznisima koji kreiraju društvenu korist, ekološku korist i doprinose održivosti na način da doprinose nekom od ciljeva održivog razvoja (17 ciljeva održivog razvoja) definisanih od strane UN-a i doprinose ESG ciljevima (ciljevima okolišnog, društvenog i korporativnog upravljanja).

Socijalno bankarstvo pomaže uključivanju marginaliziranih grupa u finansijske tokove. Ugrožene grupe ljudi koji nemaju pristup osnovnim bankarskim uslugama ne mogu da ostvare svoja prava, zbog čega je socijalno bankarstvo vrlo važno.

Sparkasse bank i Fondacija Mozaik, uz finansijsku podršku Evropskog fonda za jugoistočnu Evropu (European Fund for Southeast Europe (EFSE)) i Evropske unije provode kreditni program „Korak po korak“, kojim se povoljno kreditiraju poduzetnice i poduzetnici koji su tek pokrenuli startup biznise, a trebaju kreditna sredstva. Ovo je prvi kreditni program neke banke u BiH kojim se finansiraju tek osnovani startup biznisi. Prilikom dodjele kredita kao značajan kriterij se razmatra društvena odgovornost biznisa i broj žena kojeg biznis upošljava. Više detalja vidjeti na slijedećim linkovima:

<https://startupstudio.ba/startup-servisi/povoljni-krediti-korak-po-korak/>

<https://www.sparkasse.ba/bs/stanovnistvo/korak-po-korak>

Ostale banke u BiH svoju društvenu odgovornost provode na nešto drugačije načine, kroz povoljnije naknade za određene kategorije sa težim pristupom finansiranju.

*POSEBNOSTI VEZANE ZA
DJELATNOSTI BIZNISA*

DJELATNOSTI BIZNISA U PROIZVODNJI, PRODAJI I PROMETU HRANOM, MLJEKARSTVO, TRGOVINA HRANOM I UGOSTITELJSTVO

Djelatnosti biznisa u proizvodnji, prodaji i prometu hranom, mljekarstvo, trgovina hranom, ugostiteljstvo i slično su pod redovnim kontrolama sanitarnih i veterinarskih inspekcija. Znači, ako u svom biznisu prodajete proizvode životinjskog porijekla (jaja, meso, sireve, sladoled i sl.) veterinarska inspekcija će vas redovno posjećivati i imat ćete redovni trošak veterinarskog obrasca. Sanitarna inspekcija dolazi nešto rjeđe od veterinarske, ali i oni dolaze redovno da pregledaju sve prodavače hrane. Za trgovinu i ugostiteljstvo bit će vam potrebne i specifične dozvole i certifikati, pa se raspitajte na vrijeme šta je sve bitno za vašu konkretnu djelatnost.

DJELATNOSTI VEZANE ZA UVOZ I PROMET ODJEĆE I TEKSTILA

Djelatnosti vezane za uvoz i promet odjeće i tekstila su također predmet sanitarnog inspekcijskog nadzora, jer odjeća ima direktni kontakt sa ljudskim tijelom, a time i utjecaj na zdravlje ljudi. Ukoliko planirate da se bavite uvozom tekstila i odjeće, računajte da ćete imati visoke troškove na ime uvoznih carina.

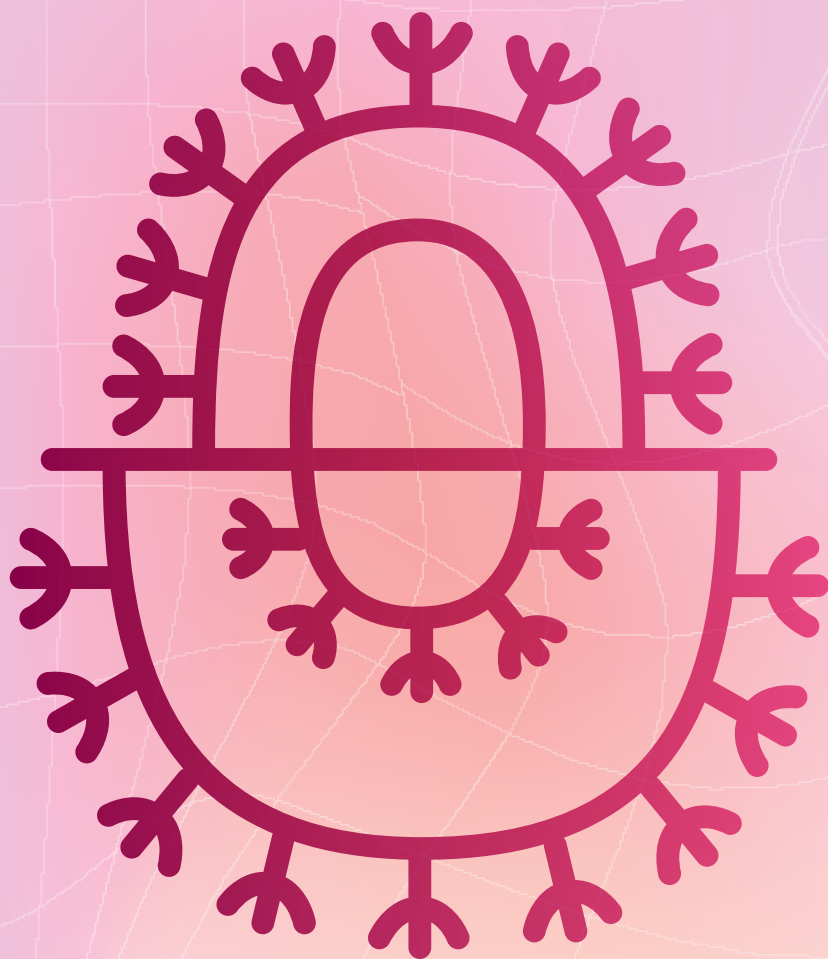
DJELATNOSTI VEZANE ZA FRIZERSKE SALONE, KOZMETIČKE SALONE I SL.

Djelatnosti vezane za frizerske salone, kozmetičke salone i salone za masažu i uljepšavanje, te proizvodnju prirodne kozmetike također mogu biti predmet sanitarnog inspekcijskog nadzora, posebno proizvodnja prirodne kozmetike.

INFORMATIČKE USLUGE, PROGRAMIRANJE, SEO, E-TRGOVINA I SAVJETOVANJE

Djelatnosti vezane za SEO (engl. Search Engine Optimization-optimizacija teksta za pretraživanje na tražilicama poput Googlea), elektronska ili online trgovina (engl. e-commerce), informatičke usluge i vanjsko ugovaranje i programiranje, savjetovanje i konsalting, imaju zajedničko to da predstavljaju intelektualne usluge. Neke od intelektualnih usluga zahtijevaju

posebne certifikate, kao npr. ako želite da se bavite računovodstvom, trebate imati certifikat za računovođu i ne možete se baviti niti jednom drugom djelatnošću nego računovodstvom i poreskim savjetovanjem. Ako želite da se bavite prodajom nekretnina, trebate imati certifikat za agenta za promet nekretninama. Ako želite da se bavite pravnim savjetovanjem, treba da imate završen pravni fakultet, a ako želite da se bavite advokaturom, treba da imate položen advokatski i pravosudni ispit.

***DODATNI SAVJETI PRI
OSNIVANJU BIZNISA***

- **PAŽLJIVO ODABERITE NAZIV FIRME** ukoliko je riječ o d.o.o. ili obrtu. Mislite na jednostavnost i budućnost firme. Pri izboru naziva firme imajte na umu slijedeće:
 - ▶ Potencijalni izvoz na globalno tržište, koji možda sada ne planirate, ali možda ćete ga vršiti u budućnosti. Pazite kako naziv firme zvuči na globalnom tržištu .
 - ▶ Provjerite da li već postoji firma u BiH koja nosi naziv koji vi želite.
 - ▶ Provjerite da li je domena za web stranicu sa nazivom vaše firme već zauzeta, jer trebat ćete web stranicu, a možda i web shop.
 - ▶ Provjerite da li je moguće registrovati naloge na Instagramu, Facebooku i drugim društvenim mrežama pod nazivom koji želite, jer društvene mreže će vam trebati ako želite prodavati i promovirati svoje proizvode i usluge putem digitalnog marketinga.
- Ukoliko gradite brend, obavezno zaštitite trgovački žig. Više detalja o zaštiti žiga pronađite na web stranici Instituta za intelektualno vlasništvo: <https://www.ipr.gov.ba/>
- **PAŽLJIVO ODABERITE RAČUNOVOĐU!** Neadekvatan računovođa vam pogrešnim savjetima i postupcima može ugroziti biznis. Najjeftiniji računovođa ne mora biti i najbolji izbor!
- **INFORMIŠITE SE O POREZIMA, POSEBNO O PDV- U!**
- **TEMELJ SVAKOG BIZNISA JE PRODAJA PROIZVODA/USLUGE I NAPLATA PRODATOG.** Ako niste spremni raditi na prodaji i naplati, razmislite da li je pokretanje biznisa opcija za vas.
- **OBAVEZNO IZRADITE BIZNIS PLAN.** Ako ne znate sami uraditi biznis plan, angažirajte stručnjake/stručnjakinje. Za početak napravite osnovni biznis plan koji će se kasnije dograđivati. Početni biznis plan treba sadržati osnovne elemente: problem, rješenje, proizvod/usluga, tržište, konkurencija, tim, finansijske projekcije prihoda i rashoda.
- **DIGITALNI MARKETING je neophodan da biste prodali svoje proizvode i usluge.** Većina biznisa treba da ima barem dvije društvene mreže putem kojih komunicira sa klijentima (Facebook, Instagram, LinkedIn itd.), a neki od njih treba da imaju mogućnost elektronske trgovine tj. online prodaju i naplatu putem web shopa.
- U Bosni i Hercegovini mnogi **PROGRAMI PODRŠKE PODUZETNIŠTVU** imaju za cilj da uključe što veći broj poduzetnica. Žene imaju priliku da dobiju podršku za svoje biznise preko organizacija i institucija koje

su navedene u poglavlju 11, a povremeno javne institucije objavljuju i pozive podrške ženskom poduzetništvu.

- Poduzetnice preko 35 godina starosti nemaju sistemsku i kontinuiranu finansijsku podršku kada pokreću svoj prvi biznis. Najveći dio podrške biznisima u Bosni i Hercegovini je usmjeren na mlade od 18 do 35 godina starosti, i preko 80% tih mladih podnosilaca zahtjeva za bespovratna sredstva i investicije su muškarci. Ako im se podrška i pruži, od njih se očekuje da su nezaposlene, što nije logično, jer prosječna preduzetnica koja ima 35 i više godina i želi pokrenuti svoj biznis već je zaposlena i želi pokrenuti svoj vlastiti biznis dok još ima redovno zaposlenje i preći da radi u svom biznisu kada ga postavi na čvrste temelje.
- Najbolju **PODRŠKU ZA SUFINANSIRANJE ZAPOSLENIKA** sa biroa za zapošljavanje nude **ENTITETSKI ZAVODI ZA ZAPOSŁJAVANJE**. Ovo je odlična prilika da se dobije subvencija za plaću radnika u iznosu od 500 KM na period od 12 mjeseci, ali to znači da je izbor zaposlenika ograničen na nezaposlene osobe koje se nalaze na evidenciji biroa za zapošljavanje, pa ukoliko tržite neki specifičan i traženi kadar, ne možete očekivati da plaću radnika finansirate na ovaj način.
- **„POSLOVNI ANĐELI“**, kako se popularno zovu privatne bogate osobe, sa novcem za ulaganje i obično s poslovnim iskustvom i znanjem, koje direktno ulažu novac i u biznise, najčešće startupe, mogu da budu izvor finansiranja za pokretanje vašeg biznisa. Poslovni anđeli mogu investirati pojedinačno ili kao dio grupe investitora. Prije nego se sastanete sa poslovnim anđelom, morate imati na umu da oni žele ulagati u u visokorizične i visokosprofitabilne biznise koji nude nešto inovativno. Prije susreta sa investitorima/icama, potrudite se i naučite osnove o finansiranju putem kapitala, koje su faze investiranja (preseed, seed, prva serija) i naučite osnovne pojmove kako biste impresionirali potencijalne investitore, ali i naučili osnove investiranja. Obavezno pripremite svoj poslovni plan i investicijsku prezentaciju.
- **DRUŠTVENA ODGOVORNOST** u vašem poslovanju je jako bitna, a osim što će vama kao poduzetnicima/cama donijeti dobar osjećaj, ukoliko radite na društveno odgovoran način, čuvate okolinu, uključujete ljude iz teže zapošljivih kategorija u svoj biznis, to će vam dugoročno donijeti i veći profit, jer društvena odgovornost je među prioritetima vlada, organizacija i kompanija u periodu 2025-2050. godina.
- **UKOLIKO SE VAŠ BIZNIS BAVI INTELEKTUALNIM USLUGAMA I NIJE VAM POTREBNA LOKACIJA NA KOJOJ ĆETE DRŽATI ROBU I PROIZVODE** i nije vam potreban maloprodajni objekat, preporučujemo

da svoj biznis registrujete u coworking prostoru tj. centru (engl. hub) u kojem ćete plaćati fiksni mjesečni iznos za korištenje ormarića za poštu, stola za laptop i zajedničke sale za sastanke. Prednosti ovakvih prostora za rad ima mnogo. Prije svega, sve osobe koje uživaju u samostalnom radu za svojim laptopom ponekad trebaju društvo i energiju drugih ljudi. Zajednički prostori za rad na kojima se srećete sa poznatim i nepoznatim osobama su odlično mjesto za razmjenu ideja i pozitivne energije, te mjesto gdje možete naći i nove poslovne partnere. Troškovi zakupa u zajedničkim poslovnim prostorima su višestruko niži nego zakup pojedinačnog poslovnog prostora. Zajednički poslovni prostori često nude računovodstvene usluge, osim prostora za rad i sastanke, te primanje pošte u paketu usluga. Detaljnije o uslugama koje nude zajednički prostori za rad u nekim gradovima u BiH možete vidjeti na slijedećim linkovima.

CO-WORKING prostori

Sarajevo

<https://easycoworking.ba/>
<https://hub387.com/>
<https://gooffice.ba/2020/04/19/co-working/>
<https://cosmohub.ba/>
<https://www.tershouse.ba/ba>
<https://www.link-hub.ba/coworking-prostor/>

Banja Luka

<https://www.smartoffice.ba/>
https://talenthub.site/?gclid=CjwKCAiAkp6tBhB5EiwANTCxlId4dh9v1oCN-n0uV2WzEOIS3h5h3PeJWVe5vLLHsfmGuKTdaxuvUvBoCStMQAvD_BwE
<https://coworking.olteck.com/>

Tuzla

https://code-hub.eu/?page_id=8361
<https://www.coworker.com/bosnia-and-herzegovina/tuzla/brdo-coworking-space>

Zenica

<https://zeda.ba/m-impulsni-kreativni-centar-icc-2/>

Mostar

<https://intera.ba/code-hu>

